

Estudi de paisatge urbà de
Vallcarca

Estudi de paisatge urbà de
Vallcarca

/Autors
Marina Cervera
Josep Mercadé

/Data
Desembre 2017

Ajuntament de Barcelona
Institut Municipal de Paisatge
Urbà i Qualitat de Vida

Contingut

Objectius i Metodologia

A. Des de la HISTÒRIA i els seus GENERADORS D' IDENTITAT

Introducció i evolució històrica narrativa

Jaciments Arqueològics i Traçats Subjacents

Patrimoni Arquitectònic i Ordinari

Patrimoni ordinari de l'aigua

Patrimoni i Patrons nítids de paisatge: Cantons, composicions arquitectòniques-urbanes, Cantonades, Murs

B. Des de la FORMA

C. Des del ÚS/ ACTIVITAT

Equipaments i verds de proximitat

Xarxes de transport públic

Valors socials i identitat

Planejament urbanístic

D. Des de la PERCEPCIÓ

E. Cartografia de síntesi de les vocacions del paisatge des dels valors, atributs i condensadors observats al paisatge urbà de Vallcarca-el coll

OBJECTIUS DE QUALITAT PAISATGÍSTICA: Reflexions estratègiques sobre la UPU de Vallcarca-el Coll

BIBLIOGRAFIA

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

Objectius i Metodologia

Dins el marc de les directrius extretes dels *Estudis previs per a l’elaboració del Catàleg per a la redacció de la Carta del Paisatge Urbà de Barcelona*, el present treball procedeix a analitzar aquells paràmetres que ens permetran la delimitació i caracterització de la unitat de paisatge urbà de Vallcarca. Per fer-ho s’analitzen i cartografien els atributs, valors i generadors d’identitat que caracteritzen Vallcarca com a unitat de paisatge urbà. És a dir, un àmbit de la ciutat coherent, reconeixble i amb perspectives d’evolució coherent gràcies als seus components paisatgístics i les dinàmiques específiques dins el context de l’àmbit urbà.

L’objectiu final de l’anàlisi dels paràmetres de caracterització de la unitat de paisatge de Vallcarca és identificar-ne els seus límits i revelar les vocacions del seu paisatge urbà per a establir criteris i accions dirigides a millorar l’encaix amb el planejament urbanístic i les gestió del Barri en equilibri amb els valors socials, estètics, històrics, simbòlics i ecològics que concorren en el seu àmbit.

Com a metodologia de treball, es proposa aproximar-se als territoris de Vallcarca des de l’òptica de les traces i límits històrics, defugint els apriorisme dels actual límits administratius. En aquest sentit, es pren com a punt de partida l’antic límit del Municipi d’Horta del 1904, abans de les agregacions municipals de Barcelona. Això permet una certa llibertat d’anàlisi, afavorint una zona àmplia sense el filtre dels districtes i barris actuals que han compartimentat l’àmbit, emascarant la història comú. Així, seran objecte d’estudi el conjunt els seus paisatges de vall –Vallcarca i el Coll–, deixant a banda Penitents que, si bé no és un barri a nivell administratiu, respon a altres dinàmiques de paisatge.

L’escala de treball per l’anàlisi és una escala intermèdia. Es tracta de l’escala de ciutat i de barri, de comunitat. Es plantegen escales d’anàlisi de 1/6.000 que permeten l’estudi de la identitat del paisatge urbà respecte de la forma urbana, la seva arquitectura, el seus paisatges naturals i la seva geografia humana. Es tracta d’identificar les traces, els sistemes i les estructures subjacents, és a dir els atributs del seus paisatges. Així mateix, es recollirà informació i s’avançarà en els coneixement des dels valors reconeguts, els observats i les seves variables per tal de cartografiar els valors del paisatge urbà i expressar els seus potencials i vocacions de futur. Les bases d’aquest anàlisi espacial són els recursos *opendata* de l’Ajuntament de Barcelona i el propi planejament urbanístic vigent, així com les directius i valors ja consolidats en els altres documents referència, com el Catàleg de paisatge de la Regió Metropolitana de Barcelona o el Pla del verd i de la biodiversitat de Barcelona 2020.

Amb tot, es proposen quatre lectures al mateix cas d’estudi:

Des de la HISTÒRIA i els seus GENERADORS D’ IDENTITAT

Des de la FORMA

Des del ÚS/ACTIVITAT

Des de la PERCEPCIÓ

Cada lectura ens explicarà i detallarà una mirada sobre el territori de Vallcarca-el Coll ben diversa. Però totes elles són complementàries al cap i a la fi, ja que un cop caracteritzats els seus valors i atributs, se superposen i jerarquitzen per explicar-se en un plànol de síntesi i vocacions (vegeu la sèrie E de la documentació gràfica). Aquest, recull els àmbits de gestió del planejament urbanístic vigent –les transformacions que han de venir– i busca expressar la llegibilitat de les traces a mantenir, identificar els condensadors d’activitat, emmarcar les visibilitats essencials a preservar i emfatitzar els seus components paisatgístics essencials i les dinàmiques de paisatge a treballar. Es tracta, doncs, d’una primera delimitació la Unitat de Paisatge Urbà de Vallcarca, esbossant, alhora, les estratègies pel paisatge urbà futur.

A. Des de la HISTÒRIA i els seus GENERADORS D’ IDENTITAT

Vallcarca-Penitents i el Coll són dos barris de la ciutat de Barcelona pertanyents al Districte de Gràcia. Ambdós situats en dues valls respectivament, la fondalada formada entre el turó del Carmel i el Putxet i la formada pel Turó del Carmel amb el turó del Coll.

La primera lectura dels territoris de Vallcarca-el Coll ens explica la forma contemporània des d’un lectura històrica, que ens permet entendre les traces naturals o antròpiques successives i, per tant, comprendre el seu valor com a activadors de memòria i d’identitat col·lectiva.

Introducció i evolució històrica narrativa

La primera consideració a fer és el valor estratègic de l’indret objecte del nostre cas d’estudi a través de la cartografia històrica.

Vallcarca és un barri amagat entre dos turons, el del Putxet i el del Coll, que s’estén seguint el curs de la riera que li dona nom, la riera de Vallcarca (torrent Merdançar), ara canalitzada sota l’Avinguda del mateix nom i sobre la qual versaven el torrents de Can Gomis, de Penitents, del Coll i de l’Andalet, portant l’aigua de les faldes de Collserola i els Agudells. En situem, doncs, en una Vall Càrcara, que significa “encaixonada”, on les aigües torrencials es precipiten puntualment però amb rapidesa i es recullen al peu dels esmentats turons. Els punts alts del turons del Coll i Putxet eren habitats des d’èpoques prehistòriques i presenten restes arqueològiques i rastres d’explotació de les mines de ferro. En canvi els punts baixos dels turons, defineixen els corredors i, en el temps, el camí més curt d’entre els possibles entre la ciutat romana i posteriorment medieval de Barcelona (Bàrcino) i Sant Cugat (Castrum Octavianum).

El camí de Sant Cugat és l’espina que centra el relat de l’evolució històrica dels barris de Vallcarca i el Coll. Un camí que serà eix i referència dels diversos punts estratègics que articula aquest camí on es situen torres de defensa, que amb el temps seran esglésies (Sant Genís dels Agudells i Santa Maria de la Font Rubia, ara Mare de Deu del Coll) que puntuen els pelegrinatges de la mobilitat per aquestes vies. S’estableix, doncs, un sistema de camins i rieres, que sovint anaven en paral·lel, que havien unit Barcelona amb Sant Cugat i Terrassa, des de Vallcarca, passant per Horta i Sant Genís dels Agudells.

És cabdal entendre, doncs, que el municipi d’Horta, al qual pertany de manera estructural Vallcarca i el Coll fins al 1904 –annexió a Barcelona–, es va anar vertebrant gràcies al camí de Sant Cugat. Durant segles, els vallcarquins van tenir la seva parròquia a Sant Genís i el seu valor estratègic rau en ser l’últim gran nucli abans de la muntanya i, per tant, punt de parada obligat per fer nit a mig camí entre Barcelona i Sant Cugat. D’aquesta manera s’explica la progressiva cristal·lització dels creixement urbans i la subsegüent entronització dels espais oberts fins avui, així com la importància de llegir Vallcarca-el Coll considerant el límit històric d’Horta.

Les traces i sistemes que reconeixem i cartografiem es produeixen sobre el suport geomorfològic tan peculiar que els condiciona enormement i que, en el nostre cas, parla d’un binomi torrent-camí estratègic de sortida de la ciutat, tan essencial en la formació del paisatge, que és encara actual. Recordem que el Camí de Sant Cugat és ara el carrer República Argentina que dona accés a la sortida 6 de la Ronda de Dalt i, per tant, explica la singularitat de Vallcarca com a condensador d’activitat de pas i com a generador d’identitat al llarg de la història. Aquest argument pot desenvolupar-se a partir de quatre cartografies històriques.

La primera cartografia (vegeu Figura 1) ens explica el moment de partida de Vallcarca-el Coll, com a trencall entre dos ramals del camí de Sant Cugat, per cadascuna de les vessants del turó d’en Falcó o de la Creueta del Coll: l’un per Penitents a Sant Genís dels Agudells i l’altre pel camí del Coll a Horta, per la Mare de Déu de la Font Rubia i el camí dels Àngels. Per tant, referenciem dues parròquies ja esmentades en documents del 1098 (Cartulariari de Sant Cugat de la Corona d’Aragó) i que disposaven sobre les terres forestals de la Serra de Collserola i dels Agudells respectivament. Posteriorment i des de la fundació de Santa Maria de Gràcia pels Carmelites descalços al 1626, Vallcarca esdevé el punt d’inflexió de les terres agrícoles del convent i la muntanya. La segona cartografia (vegeu Figura 2) explica com a partir d’aquest assentaments religiosos apareixeran, amb el temps, alguns assentaments aïllats a partir dels propietaris feudals del Mas Falcó, Can Mora, Can Xuriac, Can Gomis, Ca n’Alegre de Dalt i Can Turull que es repartien el territori de Vallcarca. Les dues propietats més grans, mas Falcó i Can Mora, les separava el torrent del Coll. La primera comprenia tot el turó de la Creueta de Coll i arribava fins al Penitents. La

segona integrava tot el turó Móra (turó del Carmel). Així doncs, el corredor estratègic del camins del Coll queda perfectament definit entre les finques particulars de Can Mora i Can Falco. L'altre ramal de camí es formalitza entre can Falcó i Can Gomis (actual plaça Alfonso Comin).

Figura 1. Le Plan de Barcelonne et de ses Environs (Font: Visscher, 1710-1720).

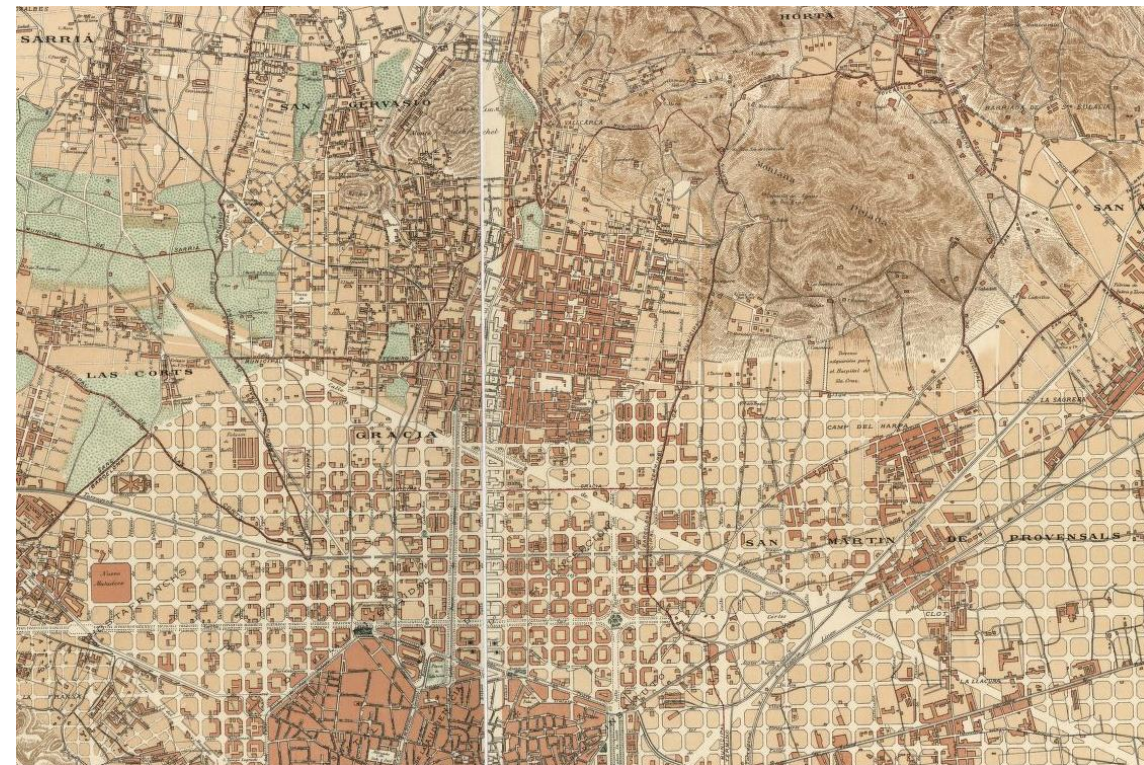

Figura 3. Plano de Barcelona y sus alrededores en 1890 aprobado por el Exemo. Ayuntamiento en sesion del dia 13 de enero de 1891 (Font: Ajuntament de Barcelona, "Trazado por D. J. M. Serra", 1890).

Figura 2. Els Camins principals del Pla de Barcelona (Font: Pla aixecat pel Cos d'Enginyers de l'Exèrcit, 1847. Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona AHCB).

Figura 4. Ortofoto 1945 (Font: ICGC)

La tercera cartografia (vegeu Figura 3) reproduceix la formació del barri. A partir de les dues propietats més grans, mas Falcó i Can Mora, es desenvoluparan els primers barris com el Borrell (Móra) o la barriada de Mas Falcó (petit agrupament de torres aïllades) promoguda pel Baró de la Barre, llavors propietari del Mas Falcó. A la part alta del barri, sobre el Passeig de la Vall d'Hebron i al peu de Collserola, va néixer el veïnat de Penitents com a conseqüència d'una primera transformació en terrenys de la gran casa senyorial de Can Gomis. En paral·lel a aquests desenvolupaments urbanístics projectats, que volen donar resposta a una creixent demanda de cases d'estiueig per a la burgesia menestral de Barcelona, apareix un creixement informal lligat al punt de bifurcació entre els dos trencalls del camí de Sant Cugat esmentats. Estratègicament posicionat al trencall entre el ramal de Penitents de Mare de Déu del Coll del camí de Sant Cugat, en el seu contacte amb la riera de Vallcarca, se situa, fins al 1895, l'Hostal de la Farigola. Aquest hostal obté rèdits per la posició en el camí entre Barcelona i Sant Cugat que es feia llarg per als traginers i els passatgers de les tartanes que volien travessar Collserola pel camí ral. Així, la gent optava per fer nit a les portes de la ciutat per entrar-hi de bon matí descansats o per emprendre el camí de la muntanya a primera hora perquè no els agafés la nit en descampat. Al voltant de l'Hostal creixerà el barri de la Farigola, menestral i informal, com a un assentament de cases encabides entre el turó del Putxet i el turó del Coll. Cap el 1900, a l'antic hostal, s'hi va obrir una escola. El nou edifici, bastit el 1923, encara acull un centre escolar anomenat "CEIP La Farigola de Vallcarca" en record de l'antic hostal.

La quarta cartografia (vegeu Figura 4), ja és una ortofoto on tornem a entendre la singularitat de Vallcarca com a condensador d'activitat de pas, ja que la consolidació del barri en un barri d'estiuejants burgesos i d'habitants menestrals aflora interessos diferents entre la gent que vivia a la vall. Els estiuejants volien tranquil·litat, aire sa i espais verds i la gent de la vall volien millors comunicacions. En resposta a les demandes veïnals finalment es va construir un viaducte, el pont de Vallcarca, que salvava la vall entre el turó del Putxet i el turó del Carmel, i es va urbanitzar la riera, fins llavors encara bordejada d'horts i jardins.

A partir de la construcció del viaducte de Vallcarca es comunicaren els barris del Putxet i El Coll. En la mateixa època s'urbanitza part de la Muntanya Pelada, una urbanització que va fracassar, i l'Ajuntament adquireix (1922) el Parc Güell, que tant ha canviat la fesomia i el futur del barri. El següent pas serà obrir al trànsit l'avinguda de l'Hospital Militar, urbanitzant la riera, fet que va suposar la fi de l'antic aïllament també en sentit mar muntanya. Així mateix, cal destacar que el camí del Coll fou, a la dècada dels setanta del segle XIX, el pas de la comunicació entre els barris de Vallcarca i Horta, cosa que explica la seva densa urbanització com a barri del Coll.

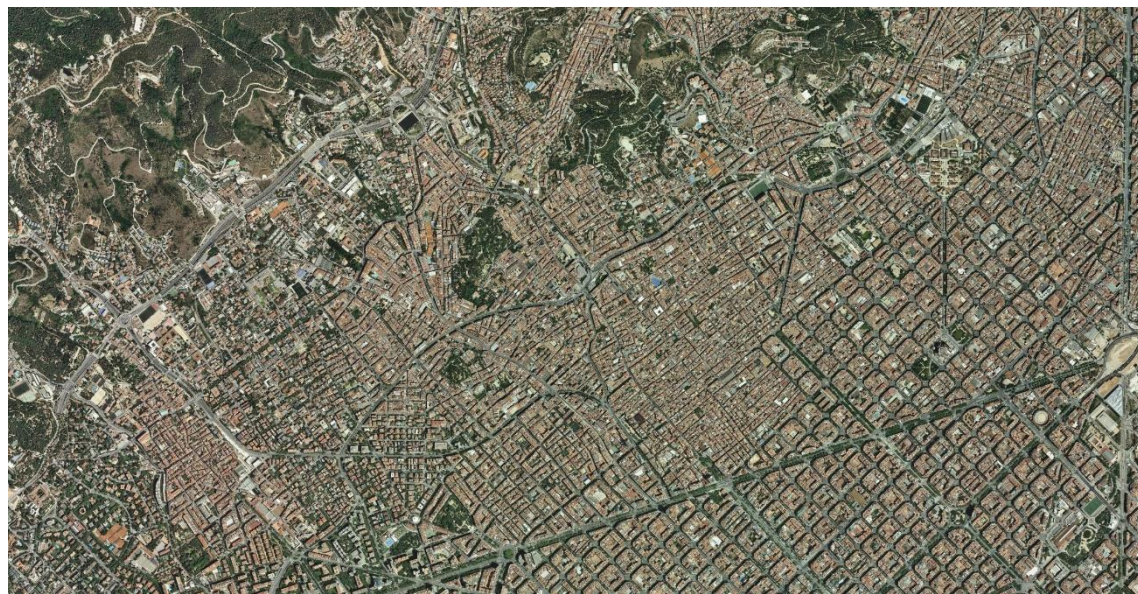

Figura 5. Ortofoto vigent (Font: ICGC)

El *Pla Comarcal (1953)* consolida el teixit urbà fins l'aprovació del *Pla General Metropolità (1976)* que estableix les corresponents qualificacions urbanístiques. La decisió de qualificar com a verd, parc urbà, els turons sorgeix al mateix *Pla Comarcal de 1953*, vista la capacitat que el buit urbà encara existent en aquestes àrees representava. El *Plan Parcial de los Cerros de la montaña*

del Carmelo, turó de la Rubira y montaña Pelada y sus zonas adyacentes, de 1967, va qualificar algunes zones ja edificades en parc, amb zones previstes com a "transformació de l'ús a zona verda".

El barri del Coll, com venim concretant, es troba entre el Parc Güell i el Parc de la Creueta del Coll, mentre que Vallcarca se situa entre parc Güell i el parc del Putxet. Per tant, aquests turons són un element estructurador perimetral i alhora espai de transició que ens ajuda a delimitar el nostre àmbit, ara delimitat per espais verds. Així doncs, com es veu en el document dels treballs previs per la modificació del *Pla General Metropolità (MPGM)*, podem destacar que Vallcarca es percebia com un futur incert degut a l'afectació pel projecte de La via "O" (una ronda que comunicava Gràcia amb Collserola que finalment fou desestimada).

Tanmateix, és arran de l'aprovació definitiva de *la Modificació del Pla General Metropolità de Barcelona* el 21 de maig de 2002 que el futur del barri es reformula. Aquest pla preveu l'enderroc de la pràctica totalitat del casc antic del barri de la Farigola, així com modificacions de traçat dels carrers, noves alineacions als carrers i la densificació de l'edificació amb alçades fins ara inèdites al barri. Aquesta aprovació deriva en conflictes conseqüents de la implementació del planejament, com les expropiacions i compres, abandó i enderroc. L'any 2008, quan s'aprova el *Pla de Millora Urbana per l'ajust del viari i l'ordenació entre el viaducte de Vallcarca, l'avinguda de Vallcarca i el carrer de Gustavo Adolfo Bécquer*, que permet una certa reorganització de la connectivitat del barri. Des de llavors, el futur de l'àmbit, molt discutit i negociat, es torna a jugar sobre la seva connectivitat en l'antic punt de bifurcació dels dos ramals de la via romana. Just allà on es va originar. Per tant és un barri que es transforma i evoluciona. Mentre els grans projectes urbans s'estan desenvolupant, és important treballar els components i les dinàmiques de paisatge de tot l'àmbit, que són processos de llarga durada però que asseguraran el metabolisme de la unitat de paisatge urbà.

Jaciments Arqueològics i Traçats Subjacents

En aquest apartat s'ha mapificat la ja esmentada estructura subjacent de camins, en un intent de cartografiar els diferents moments claus de Vallcarca i així entendre la rellevància i disposició dels jaciments documentats (vegeu sèrie A de la documentació gràfica).

L'àmbit de treball pres d'inici, el terme municipal d'Horta abans de l'annexió a Barcelona, presentava unes traces clares localitzades sobre els camins principals de Vallcarca-el Coll que ens serveixen encara de referència. En primer lloc, el camí del Coll del Portell encara identificable en el traçat del passatge napoleó -Coll del Portell. En segon lloc, el Camí de les Donzelles-Camí de Can Mora, encara existent, límit ancestral entre Gràcia i Horta, de traçat rectilini i empedrat i perpendicular a travessera de Gràcia, cosa que ens pot parlar d'un passat romà. En tercer lloc, cal considerar el camí dels Àngels o de Lligalbé que trascollla la carena des del carrer del Santuari cap a Sant Genís del Agudells i Sant Cugat. Per últim, l'antic camí a Can Gomis, que es trobava a l'actual plaça Alfons Comin, i que s'enfilava per Collserola seguint el Torrent del Maduixer fins a l'Hotel Florida i Sant Cugat.

Dins els límits clars definits per aquest camins, els traçats subjacents que encara articulen la morfologia urbana del nostre àmbit són els esmentats dos ramals de la carretera de Sant Cugat per Sant Genís dels Agudells i Sant Medir. És a dir, el recorregut romà i més habitual era pel Coll de l'Erola, per tant, passant per Sant Genís. Aquest es podia fer per can Falcó (carrer Bécquer-baró de la Barre) o pel Camí vell del Coll (Torrent del Remei), cosa que estableix la doble directriu dels teixits urbans del barri. Ambdós quedaven connectats pels camí dels Àngels (Carrer Santuari-Lorda-Camí del Àngels) que, amb els temps, acceptarà un tercer ramal: el Camí nou del Coll (Passeig de la Mare de Déu del Coll).

Sobre aquests traçats es situarà el patrimoni arquitectònic de més valor, mentre que els jaciments arqueològics es trobaran en els punts alts dels turons, que com hem esmentat havien estat habitats en el neolític pels ibers. És el cas del cim del turó del Carmel i del Putxet, així com el punt alt on es situava can Gomis. Altres punts alts eren explotats pel seu ferro, d'aquí l'etimologia com el camí de les Mines. Fins i tot al Turó d'en Menes, ara de les tres Creus, just allà on Gaudí va construir les tres Creus i el mirador, es construïren unes portes d'accés a les mines de ferro i coves que s'estructuren just per sota, i on tot sigui dit, s'havien trobat fòssils animals estudiats per Font i Sagué i Almera i Comas. Aquestes mines són ara inaccessibles però inventariades, juntament amb les coves del Parc Güell i les coves de can Xiro. Les mines de ferro de Can Xiro (mines de ferro de Gràcia o

Coves de Cimany) són situades al vessant sud occidental del turó del Carmel, al costat de la tanca de separació amb el Parc Güell, molt a prop de les escales del camí de Can Mora.

Finalment, i dins els jaciments arqueològics contemporanis, es cartografien els refugis antiaeris que es feren servir durant la guerra i que en alguns casos coincideixen amb les mines i les coves abans esmentades.

Patrimoni Arquitectònic i Ordinari

En aquest apartat es busca una lectura sistèmica que relacioni patrimoni arquitectònic/arqueològic catalogat i ordinari amb les infraestructures i traçats subjacents abans esmentats, que articulen els territoris de la Vallcarca-el Coll i expliquen, per tant, les seves relacions. Destaquem cinc moments històrics (vegeu plànol A2 de la documentació gràfica)..

El primer moment considerat ens parlaria del temps entre la colonització Romana fins a l'Edat mitja, en què els assentaments dins l'àrea llavors densament boscosa, es limiten a les fortificacions militars estratègiques, posteriorment convertides en Esglésies (com Santa Maria de la Font Rubia-Mare de Déu del Coll), en el punt de vigia entre Vallcarca i Horta, amb els dos accessos i camins a Sant Genís i Sant Sever. L'església del Coll, d'origen romànic, ha jugat un paper fonamental en la constitució del barri. Al segle XVI va ser restaurada i durant la guerra de successió s'hi va situar a prop una bateria borbònica i el santuari va resultar malmès.

Posteriorment s'implantaria l'ordre dels Carmelites descalços, durant el s XVII, amb el convent de Mare de Déu de Gràcia i de Sant Josep i l'ermita de Santa Creu de Vallcarca, probablement també del segle XVII, que servia a l'ordre dels Carmelites Descalços per a fer-hi retirs espirituals. Finalment i de difícil datació cal considerar el desaparegut convent del Camils, del qual es conserva només la tanca del 1910.

Figura 6. Fotografia de la Capella de la Creu de Vallcarca (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

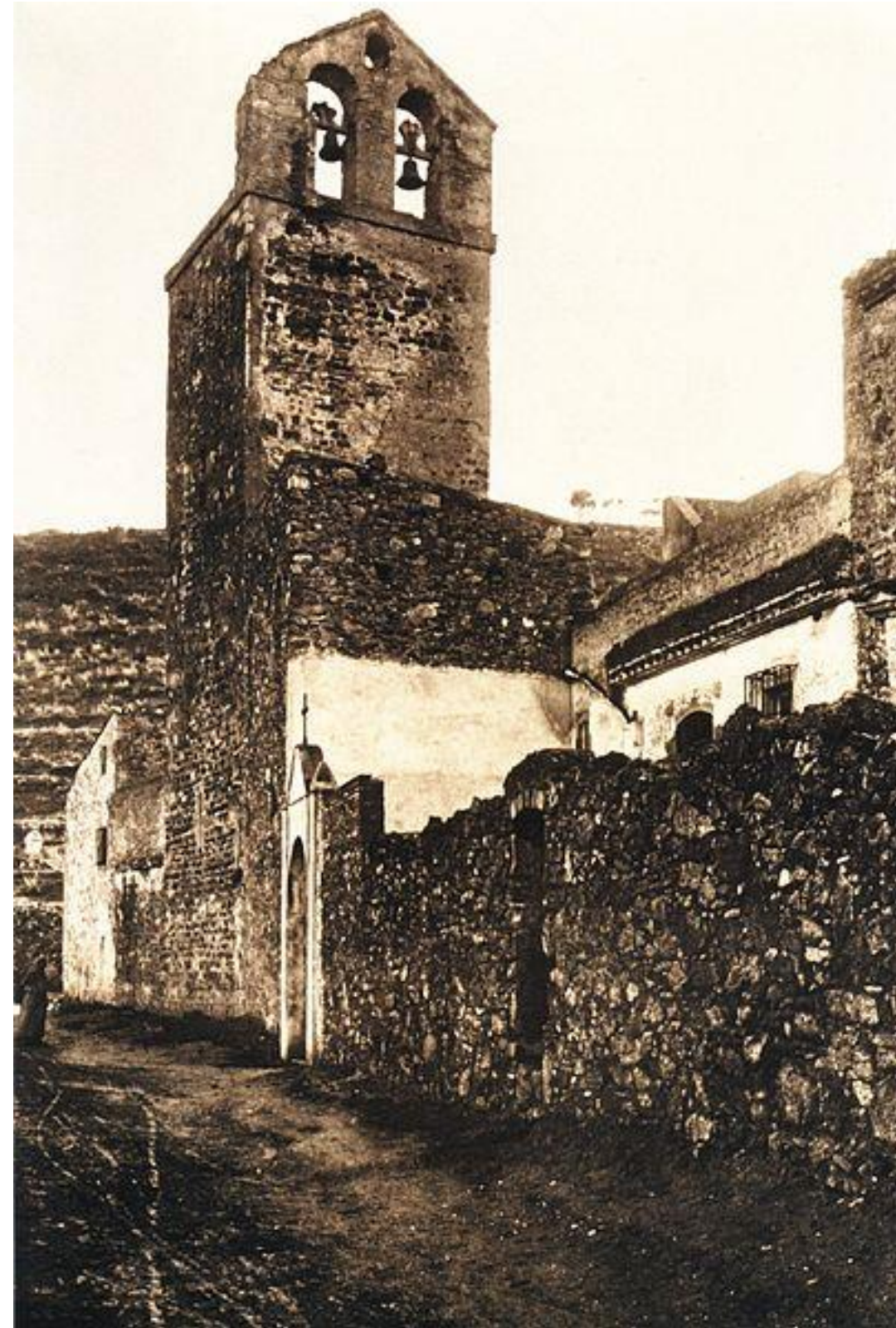

Figura 7. Fotografia de Santa Maria de la font Rubia (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Un segon moment històric, ens parla de Vallcarca-el Coll com un territori espurnejat de masos fortificats que es reparteixen el territori i els tres turons que el defineixen: Can Mora, Can Falcó i Can Gomis. Can Mora, és una antiga masia situada al carrer Portell numero 11, ara reconvertida en residència geriàtrica. La seva planta basilical, galeria lateral porxada i tres alçades la fan

reconeixible en les imatges històriques. La seva inscripció –Torre Sana 1750–, permet datar-la fins aquest moment. De fet, es té constància que la propietat incloïa la muntanya pelada (turó de can Mora) fins a la vall del Torrent del Remei. Posteriorment, a conseqüència de la desamortització de Mendiazabal, es van perdre bona part de les terres i l'altra va ser venuda i urbanitzada formant el barri del Borrell. La situació de Can Móra és immillorable, a la falda de la Muntanya Pelada. La masia està ben restaurada i protegida pel catàleg arquitectònic de la ciutat.

Figura 8. Can Mora (Font: Ajuntament de Barcelona, 2009).

Can Gomis (segle XVIII, desapareguda el 1960) havia estat, dins el terme d'Horta, una de les grans residències palau, en competència amb Martí i Codolar pels seus espectaculars jardins, desapareguts amb la construcció de l'Hospital militar. La residència se situava allà on ara trobem la Plaça Alfonso Comin, sobre la Carretera de Sarrià a Horta. Tenia un fastuós jardí neoclàssic que es desplegava al llarg de Penitents, seguint el Torrent del mateix nom. Les seves terres eren extensíssimes i s'estenien des del turó del Putxet al cim del Tibidabo. El camí per arribar a Can Gomis correspon a l'actual carrer Gomis. Es troben descripcions de Valerí Serra i Francisco de Zamora, explicant en detall la riquesa d'escalinates, escultures de Damià Campeny, estanys, brolladors i cascades, que configuraven aquest magnífic jardí.

Figura 9. Can Gomis.

Can Falcó (Del segle XVII a 1920) era la darrera gran masia de Vallcarca per les seves extenses propietats. Tenia forma basilical, una teulada a dues aigües i una ala amb un porxo al primer pis. Fou adquirida pel Baró de Barre i de Flandes. La relació dels propietaris flamencs explica el motiu pel qual molts dels carrers del voltant van rebre noms relacionats amb Flandes: plaça Flandes, carrer Rubens (Pieter Rubens fou un pintor flamenc del segle XVII) i la plaça Mons (ciutat belga que pertany a Valònia, el seu nom flamenc és Bergen). L'aigua de la font que es trobava als terrenys de la finca de Mas Falcó, abastia el poble de Gràcia, canalitzada per l'aqüeducte de Can Turull. En algunes de les pedres que formen el mur on es pot veure l'aqüeducte, es poden observar fòssils d'animals marins d'èpoques prehistòriques. Encara dóna nom a una barriada de Vallcarca: Mas Falcó, on es construeix un conjunt de Torres d'estiueig, sobre les quals destaquen les de les germanes del Baró Torre Pilar de la Barre de Josep M. Barenys Gambús, el 1911.

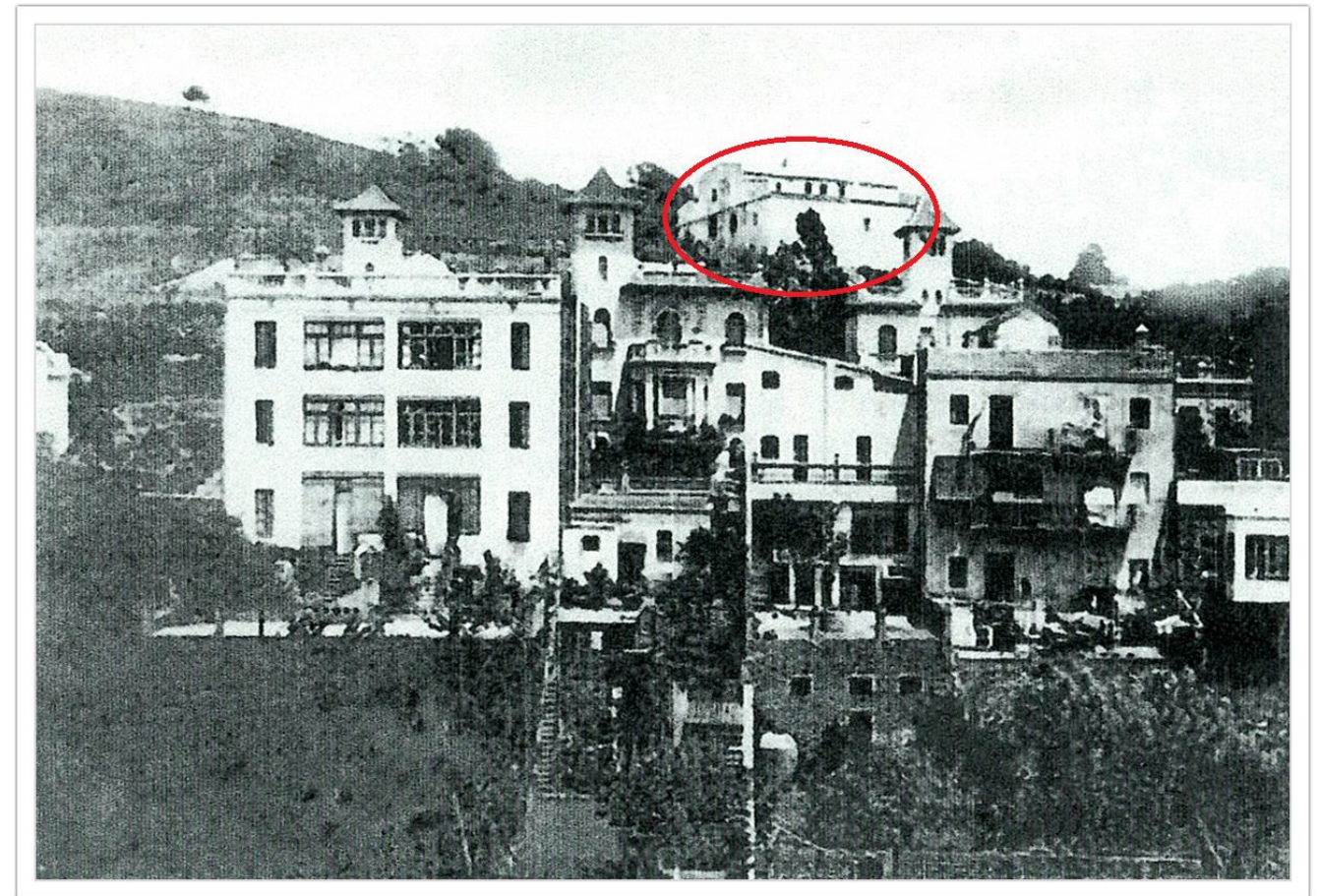

Figura 10. Can Falcó (Font: Ajuntament de Barcelona, 2009).

El tercer moment històric reconeix la proliferació de residències d'estiueig sobre la vall. Algunes seran de nova construcció sobre les successives transformacions generades pels tres antics masos principals, és a dir: barriada Borrell de Can Mora, barriada de Penitents de Can Gomis, barriada de Mas Falcó. Altres es desenvoluparan mitjançant la compra de masies dins el nostre àmbit d'estudi. A continuació es descriuen les més destacades.

Ca n'Alegre de Dalt o Can Sert forma, actualment, part del Refugi d'Obrers, un extens conjunt d'edificis, envoltats d'un jardí, que ocupa la illa delimitada entre l'Avinguda Vallcarca, l'Avinguda República Argentina i els carrers Ballester i Velázquez. La masia està catalogada, ben restaurada i apareix a totes les guies sobre masies. La masia fou construïda a finals del segle XVIII, i a més de masia fou residència d'estiu de la família Sert. A mitjans del segle XX els Sert van cedir l'edifici a les obreres jubilades que havien treballat a la fàbrica propietat de la família. Des de llavors és el Refugi d'Obreres.

Figura 11. Ca n'Alegre de Dalt o Can Sert (Font: Ajuntament de Barcelona, 2009).

Cal situar la construcció de Can Turull al segle XVIII, segons catàleg de la Generalitat de Catalunya. El fet que sigui masia es pot percebre a simple cop d'ull. Darrere de l'excel·lent façana neoclàssica de principis del segle XIX s'hi amaga la masia antiga amb una teulada a dues aigües. A prop de la finca de Can Turull, ara dins l'AULA ambiental de l'Ajuntament de Barcelona, es troba l'única resta de l'aqüeducte que transportava aigua d'una font de Can Falcó fins a Gràcia. L'aqüeducte es va construir a mitjans segle XVIII i avui en dia se'n conserva encara un arc.

Figura 12. Can Turull (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Figura 13. Can Pelegrí (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Can Pelegrí és una petita masia, ja al barri del Coll, molt a prop del Santuari del Coll.

Can Carol (1860) es troba situat a la part més fonda de Vallcarca, a prop de la confluència entre la riera de Vallcarca i el torrent de la Farigola, al carrer Cambrils nº26. És un dels edificis més antics de la part baixa de Vallcarca i un dels més notables del barri. Durant les primeres dècades va ser masia i residència i durant el primer terç del segle XX, va acollir una escola, el Colegio Nuevo, el segon centre educatiu que hi va haver a Vallcarca, a banda de l'escola de la Farigola.

Figura 14. Can Carol (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

La finca de Can Muntaner de Dalt era la masia que va comprar la família Güell per construir-hi la ciutat jardí fallida que després es convertiria en el Parc Güell. Can Muntaner de Dalt és l'antiga masia, coneguda com a Casa Larrard, que Eusebi Güell va comprar per a la seva família. Després de la mort del comte Güell, l'arquitecte Josep Godany va ampliar la masia i es va convertir en una escola fins avui en dia, sota el nom d'Escola Baldiri Reixach.

Figura 15. Casa Larrard (Font: Boix & Toldrà, 2002).

El banquer Josep Jover que era el propietari del mas Llacsali o Jecceli el va vendre a l'exèrcit per edificar l'Hospital Militar, que s'inaugurà el 1945. Just per sobre de la nau de La fàbrica Marycel, l'any 1935., a l'esquerra de la imatge (vegeu Figura 15), es veu una part del que podria haver estat la masia de Can Llacsali, casa Jover. Al costat de Can Llacsali hi havia la Font del Roure, que es creia que tenia propietats remeieres.

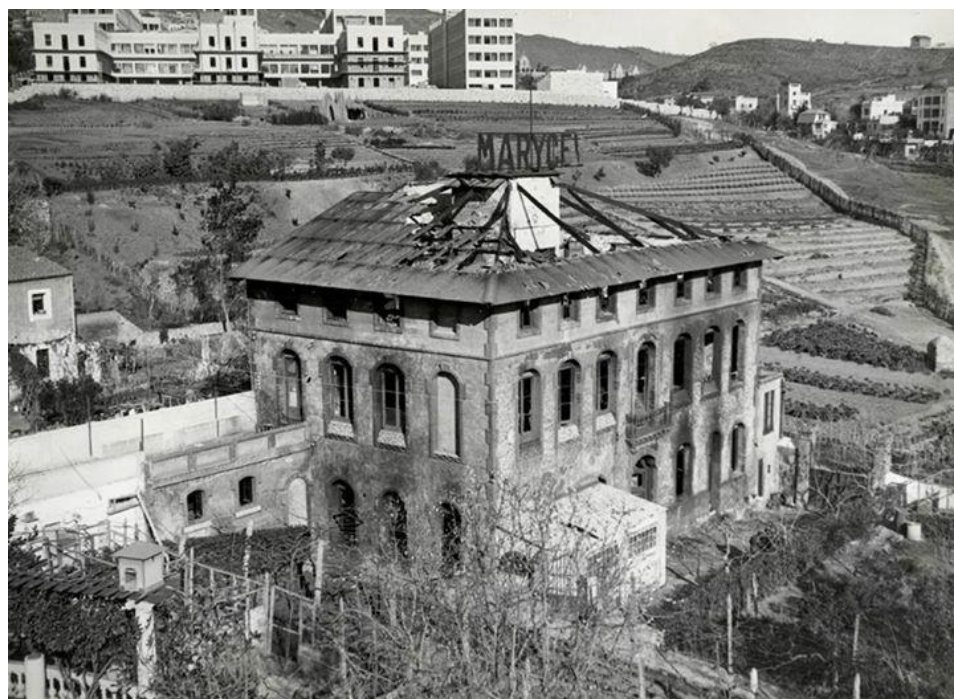

Figura 16. Can Llacsali (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

En paral·lel, al passeig de la Mare de Déu del Coll i dels carrers adjacents s'hi edificaren a finals del segle XIX i començaments del XX un conjunt de torres d'especial bellesa, que ofereixen, encara avui, composicions arquitectòniques-urbanes ben destacades.

Destaquem el conjunts del passatge Isabel, passeig Mare Déu del Coll (finca Sant Salvador, Can Queralt, vil·la Conchita etc), carrer Funoses Lluçà, Duran i Borrell, Adolf Bécquer, carrer Sant Eudald o alguns trams de carrer torrent remei. Aquest seran objecte de cartografia específica i els més emblemàtic són també recollits en el corresponent catàleg de patrimoni: Casa Comas Argemí, Torre Sant Jordi, Escola Farigola.

El moment quart, que compren els anys de la segona República, ofereix alguns edificis a destacar des del punt de vista arquitectònic com l'edifici situat a Plaça Mons que data de 1931-1934. Se'l coneix com a Casa Berengué i fou dissenyat per Ricardo de Churruga, membre fundador del GATCPAC. Aquest apartat centrat en el Patrimoni Arquitectònic i Ordinari ens ha permès cartografiar els valors estètics i memòria històrica relacionats amb les arquitectures generades pels assentaments al llarg de la història dels nostres dos sub-barris del Coll i Vallcarca.

Finalment, el cinquè moment històric ens situa sobre els anys 40, en plena postguerra. On predominaven les torres amb jardí es va començar a créixer d'una manera desmesurada i sense planificació com a conseqüència de l'especulació urbanística. Als anys 1960, el Coll va seguir experimentant la febre urbanística i fou envaïda per tot tipus de construccions que van ocupar tots els espais lliures que quedaven. El procés troba l'aturador gràcies a la demanda ciutadana que al 1976 va demanar la construcció d'un parc. La pedrera de la Creueta estava abandonada i la intenció era construir-hi pisos, però, finalment, s'hi inaugurà el parc de la Creueta del Coll.

Patrimoni ordinari de l'aigua

El nostre àmbit de treball es caracteritza per la seva riquesa en aigua, que ha estat sempre un element de prosperitat i proximitat pels seus habitants. Les dues valls recullen les aigües de rieres i torrenteres, que amb el temps han estat canalitzades sota els carrers, sovint de noms homònims (vegeu plànol A3 de la documentació gràfica).

D'un costat, la riera de Cassoles, coneguda des de l'edat mitjana com a *riera de l'Arija*, tenia el seu origen al *torrent de Can Gomis* i al *de l'Andalà*, en un dels vessants de llevant del Collserola. Recollia, després, les aigües del *torrent dels Penitents* i les que davallaven del sector nord de la muntanya Pelada pel *torrent del Coll* (també del *Remei*, de la *Font*, de *Farigola*, que neix a la *font Rubia*). Al passar per Vallcarca, la vall situada entre els turons del Coll, d'en Falcó i el del Putxet, prenia el nom de *Riera de Vallcarca*.

Sobre aquesta estructura dels binomis torrent-camí (torrent Can Gomis-carretera de sant Cugat, torrent Andalà-camí de Sant Genís, torrent del Coll-camí del Coll) es desenvolupa l'activitat del barri, que ben aviat serà també famós per les moltes fonts que hi brollaven. Ja l'any 1575, quan encara no hi havia més edificacions que l'ermita, s'hi anava a buscar aigua. Durant el segle XVIII i part del XIX, les fonts del Coll formaven part del pla i servei d'aigües de la ciutat de Barcelona.

Concretament, el principal subministrament es feia de Can Falco. D'aquí la construcció de l'aqüeducte de Can Turull que transportava aigua des de la font Falcó fins a la font pública de Travessera de gràcia, encara avui visible.

Figura 17. Aqüeducte de Can Turull (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Aquestes conjunt de fonts, mines i deus, conformen el patrimoni de l'aigua que forma part de la identitat de Vallcarca i el Coll, com a territori de fontades, romeries a Mare de Déu del Coll i la Font Rubia, embotelladora d'aigües (aigua Radial, aigua del manantial de la Nina...)

Les principals fonts es concentraven sobre el Camí del Coll, donant al recorregut fins al Santuari un puntejat d'espai frescos i arbrats, que amb els temps concentradors d'activitat –hostal, escoles, institut...

La Font Rubia, encara visible i restaurada, pren el nom de les terres rogenques del terreny on es trobada i es on va trobar la imatge de la verge que dona nom al santuari de la Mare de Déu del Coll.

Figura 18. Plaça de la Font Rubia (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

La font del Coll, en una propietat privada, s'ubica en el pàrquing d'un edifici d'habitatges, però durant temps fou part dels espais enjardinats dels tallers d'impressió de l'editorial bruguera. Situada entre els carrers de la Font del Coll, Mora d'Ebre i Mora la Nova.

La font del Remei, s'ubicava en una torre del carrer del Torrent del Remei, cantonada amb Riu de la Plata. Tot i que era una berenador públic molt conegut per les seves romeries, amb el temps, va quedar dins el jardí d'una finca de la família Sunyer, encara existent.

Figura 19. Font del Remei (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

La font de Sant Salvador d'Horta es troba dins el recinte del parc Güell, entrant per Torrent de Remei. Encara podem veure aquesta Font si bé és difícilment reconeixible degut a la falta de manteniment i una intervenció posterior poc afavoridora.

Figura 20. La font de Sant Salvador d'Horta (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Sobre la vessant del Coll, destaquem l'abans esmentada font de Can Falcó, que donava aigua tot l'any, i els pous i la deu a de la finca de Sant Salvador.

A la finca o torre de Santsalvador, dins l'edifici de l'arquitecte Jujol pel Dr. Santsalvador, sobre el Passeig de la mare de Deu del Coll, es consolida la cova de la deu on brolla l'aigua que es comercialitzarà com a Aigua Radial, suposadament amb virtuts curatives. Es tracta d'un espai visitable a través dels responsables del Taller d'Història.

Figura 21. Cartell publicitari de l'Aigua Radial

Finalment, sobre Vallcarca en si, cal destacar la Font del Roure, que es creia que tenia propietats remeieres, la de Can Llacsali i la de la Nina. El Manantial "LA NINA" és una font ubicada just sota l'actual viaducte de Vallcarca, sobre l'Av de Vallcarca, on abans s'hi trobava un dels esmentats berenadors per fer fontades prop de la riera de Vallcarca. Allí es localitza una fabrica de barres de gel i posteriorment l'envasadora "Casa Gilberga". Actualment la Font ha desaparegut, però alguns veïns saben situar-la en el terreny expectant.

Figura 22. Zona en què es trobava el manantial de la Nina

Finalment cal esmentar que aquesta singular proximitat de l'aigua, que es presenta amb exuberància, feia que moltes de les cases baixes, torres senyorials, i casetes d'estiueig tinguessin els seus propis pous artesans. Avui en dia només tenim localitzat en espai públic el Pou de la Figuera, a prop de Can Carol, però en el seu moment i fins la postguerra, el barri tenia un pouaire conegut per tots.

Caldria reflexionar sobre com recuperar les fonts, mines, deus inventariades en espais públics i veure l'estat d'aquelles en cases privades i, segurament, treballar a nivell de comunicació i urbanització aquestes localitzacions perquè formin part de la narrativa argumental del barri. És un recurs, present a l'espai públic dels dos subbarris i que, en general, no és reconeixible. A nivell de paisatge urbà caldria una acupuntura amb un programa de treball específic ja que són per naturalesa condensadors d'activitat i activadors de memòria i d'identitat col·lectiva.

Patrimoni i Patrons nítids de paisatge: Cantons, composicions arquitectòniques-urbanes, Cantonades, Murs

Des de les cartografies generades d'una lectura històrica, s'han analitzat atributs i valors que identifiquen Vallcarca com a unitat de paisatge urbà. D'entre aquests observem quatre patrons nítids de paisatge que creiem són conferidors i generadors d'identitat (vegeu sèrie A4 de la documentació gràfica).

En primer lloc destaquem les *composicions arquitectòniques-urbanes*. Aquestes, generen conjunts de façanes al llarg de trams de carrer, oferint conjunts reconeixibles de construccions agrupades. En són un cas paradigmàtic el Passatge Isabel, protegit i catalogat, mostrant una planificació arquitectònica de conjunts pensats des del "pla escènic" sobre la vessant de la muntanya. Veïem en imatges històriques com, al volts del 1900, la totalitat dels nous carrers que s'urbanitzaven, estaven vorejats de torres d'estiueig senyorials amb jardí. Poc a poc, aquestes han anat desapareixent en no estar protegides i han estat substituïdes per edificis pluri-familiars d'arquitectures poc reeixides. Proposem, doncs, protegir el conjunts de dos o més torres resilientes a aquests procés i que, per tant, encara expliquen una manera de fer barri. Dins aquesta mateixa categoria s'hi inclouen, també, els conjunts de cases de cos de cases d'estiueig de la classe menestral, que si bé rarament tenen un valor arquitectònic de per sé, si que configuren la imatge del Coll i de les seves primeres barriades com el Borrell o la Farigola.

En segon lloc, i com a conseqüència d'aquest primer reconeixement, es destaca un patró nítid format per una segona jerarquia de mal anomenats carrers, els que nosaltres hem batejat cantons en referència als cantons empordanesos. Es tracta de passos, escales, rampes, carrers disposats informalment sobre la línia de màxima pendent dels turons que configuren el nostre àmbit. Mai pensats per un trànsit rodat, però habilitats en origen per facilitar els passos entre els principals carrer traçats on es situaven les torres senyorials. Aquests carrers impossibles, són ara escalinates o carrers plenament urbanitzats amb un caràcter especial que expliquen el barri, et situen dins la geomorfologia del Vallcarca-el Coll i en generen la seva identitat, sense tenir una llenguatge comú. En aquest sentit es proposa plantejar un programa d'actuació que treballi els aspectes qualitatius dels cantons i els faci parlar un sol llenguatge, cosa que els podria convertir en atribut.

El tercer patró que reconeixem com a condensador d'identitat són les cantonades anguloses generades per una estructura hereva d'uns traçats subjacents no antròpic quan s'intenten construir i prenen, per tant, volum. Les directius de Avinguda Vallcarca, República argentina, carrer Farigola o Passeig de la Mare de Deu del Coll, són sinuoses i orgàniques com els torrents que resseguien amb aquells binomis esmentats de camí torrentera. Aquests traçats sotmesos a una pressió urbanística considerable, han portat a confrontar edificis de fins a 10 pisos, sobre punts d'intersecció que generen emblemàtics espais de cantonada. Ens sembla un recurs patró prou recurrent com per plantejar un revisió de planejament en alguns punts encara en vies de desenvolupar-se. Així mateix, proposem una reflexió sobre el paper que aquestes cantonades tenen ara com a landmarks i punts de referència pel barri.

El darrer patró nítid de paisatge a Vallcarca són els murs. En alguns casos són els murs que acompanyaven els cantons (carrer Donzelles), en altres les tanques de cases senyorials existents o desaparegudes (can Turull, Can Blay), encara d'altres són límits de finca agrícola embeguda en la trama urbana o els espais verds (Can Cargol). Addicionalment, cal incloure-hi els murs de les antigues pedreres del Coll i de la Farigola, que aporten atributs qualitatius. Tots aquests murs de diferent rugositat, porositat, transparència i color, entenem que creen un patró petri de poca alçada persistent que ens acompanya en tot l'àmbit.

Entenem que aquestes quatre tipologies d'estructures urbanes reconeixibles (patrons urbans nítids), juntament amb els patrimoni arquitectònic i ordinari esmentat, conformen els generadors d'identitat com a transmissors de bellesa de Vallcarca-el Coll.

B. Des de la FORMA

La segona lectura dels sub-barris de Vallcarca-el Coll ens cartografiarà la morfologia dels factors biòtics i abiòtics dels espais lliures –les dinàmiques del paisatge de les dues valls i el valor connector– de manera imbricada amb l'estructura dels teixits urbans organitzats per la xarxa viària que, al seu torn, encapsula la seva jerarquia amb la seva pròpia topologia. Es tracta doncs, d'un conjunt de cartografies analítiques que evidencien trets i formes que generen el caràcter del barri (vegeu la sèrie B de la documentació gràfica).

D'un costat es desenvolupa una cartografia dels pendents del domini públic del nostre àmbit de treball: sistema viari i espais lliures. Amb aquesta s'explica la complicada orografia de turó-vall des dels carrers, espais públics urbans, parcs i jardins. La caracterització de pendents i relleus, ens descriu la fragmentació dels barris, la seva obligada organització en configuracions espacials ben diverses, que emfatitzen la dominància de les directrius que condueixen les escorrenties d'aigua, hereves dels torrents històrics descrits a l'apartat anterior.

La cartografia de la infraestructura verda, ens porta un pas més enllà i explica com la continuïtat entre Vallcarca, el Coll, el Putxet i vessant de Collserola, és encara real i fràgil, malgrat els pendents abruptes i progressiva edificació. De fet, el Pla del verd i la biodiversitat de Barcelona 2020 reconeix, en el punt de trobada entre les nostres dues valls (del Coll i de Vallcarca), un punt de contacte crític en la disposició dels corredors verds. De fet, és un punt d'intersecció entre dos connectors ecològics, el que es descriu entre el Coll i el Putxet, i el que es traça entre el Carmel i Collserola passant per camp de l'Àguila. Aquests corredors verds posen en contacte les àrees naturals perifèriques amb la trama urbana i vertebren la infraestructura ecològica de la ciutat a partir d'incorporar-hi els espais verds i potenciar la biodiversitat.

Són clau pel seu correcte funcionament com a corredors verds urbans, la concatenació d'espais amb vegetació natural o enjardinats, així com el teixit urbà amb presència important de verd d'ús privat. Aquest és clarament el cas de Penitent, que ofereix una porositat contínua –jardins, horts i tanques vegetals– fins a Collserola mateix resseguint el que seria el costat esquerre de l'antic torrent dels Penitent, encara visible entre el carrer Ticià i Josep Maria Sert.

Per altra banda, la cartografia de la forma urbana comunica els atributs de la configuració espacial dels teixits urbans que formen el continu de Vallcarca-el Coll, mitjançant l'expressió de les intensitats edificades, la relació de les construccions amb el vial de referència i la densitat de la presència de parets mitgeres (vegeu plànol B.1 de la documentació gràfica).

Finalment, una entrada a Vallcarca-el Coll des de la topologia de la xarxa viària, ens posa de manifest els resultats de la mesura de centralitat anomenada *betweenness*, per a un radi d'acció de 1000m –dona compte de la noció d'indret més concorregut per a desplaçaments de proximitat de fins a 1000m–, tot explicant la seva posició perifèrica respecte dels dos grans cinturons (general Mitre i Ronda de Dalt) i el seu bypass amb Av de Vallcarca i el carrer Esteve Terrades (vegeu plànol B.2 de la documentació gràfica).

Figura 23. Pla del verd i la biodiversitat de Barcelona 2020 (Font: Ajuntament de Barcelona, 2013).

C. Des del ÚS/ ACTIVITAT

La tercera lectura pel nostre territori de Vallcarca-el Coll ens apropa a l'ús que els seus habitants fan del territori i com entendre els fluxos de moviments en el seu àmbit. L'objectiu és, doncs, reconèixer els conductors de moviment i els espais condensadors d'activitat-catalitzadors socials. Entenem així que caracteritzant la densitat d'habitatges, els sectors terciari, el transport públic i els equipaments i *landmarks* generadors de identitat, ens aproparem a l'activitat i a com aquesta condiona els paisatge urbans.

Vocacions del sector terciari

Es proposa un anàlisi acurat de les activitats comercials dins la zona d'estudi específica del Coll-Vallcarca. Cal destacar, que abans de la seva afectació al 2002, el barri estava sota un procés d'abandonament i transformació degut al projecte de la Via-O, que després es va descartar. Això comportà que, davant la incertesa, els locals i negocis que plegaven no eren substituïts per altres, i que les edificacions no podien ser objecte de certes millores perquè no s'atorgaven llicències d'obra. Aquest estat de paràlisi i degradació va provocar que els mateixos veïns parlessin de Vallcarca com si fos un "barri cementiri" on la majoria del sector terciari ha desaparegut en els darres 30 anys. Tanmateix, cal explicar que Vallcarca i el Coll, eren barris amb un petit comerç viu i organitzat, similar al teixit comercial gracienc. El barri havia tingut peixateries, "colmados", fleques, bugaderies, bars, balls emblemàtics com les Canyes i fins a un cinema, el Maó. De la mateixa manera cal destacar també la tradició creativa i literària arrelada al barri, amb les revistes l'Hereu 1931, la redacció de la Revista Serra d'or o, fins fa poc, l'editorial Bruguera S.A (abans Ediciones Progreso i Editorial Gato Negro).

Aquests antecedents ens permeten entendre el delicat moment present del sector terciari dins els subbarris de Vallcarca i el Coll, que s'estructura bàsicament sobre els eixos comercials de l'Av. Vallcarca i Santuari respectivament.

L'estudi estructura el comerç en nou tipologies diferenciades, segons la naturalesa del comerç estudiat, tot revelant, alhora, la vocació del servei que presten i, indirectament, el perfil a qui s'adrecen (vegeu plànol C.1 de la documentació gràfica):

1. Serveis comercial de caràcter local bàsic quotidià
2. Serveis comercials de caràcter local especialitzat
3. Serveis de restauració
4. Serveis de bellesa i benestar
5. Moda i complements
6. Oci i cultura
7. Serveis i finances
8. Serveis a les famílies
9. Serveis i comerç orientats a l'economia del visitant

El nostre major interès es caracteritzar-los en la seva distribució espacial, prenent especial cura de la posició dels *serveis comercial de caràcter local bàsic quotidià* i dels *serveis i comerç orientats a l'economia del visitant*. Ja que aquests expliquen els teixits més equilibrats pels veïns dels subbarris –el seus microcentres i indrets de massa crítica de trobada– i les rutes turístiques de pas pel barri fins al parc Güell.

Equipaments i verds de proximitat

Una aproximació a l'àmbit d'estudi dels seus equipament i verds de proximitat, ens permet observar la peculiaritat d'un barri vorejat de grans equipaments sanitaris i esportius d'abast municipal, que no actuen de catalitzadors a nivell de barri. És el cas de l'eix sanitari que comprèn des de la Clínica Quirón, el Parc Sanitari Pere Virgili, la Clínica Delfos, fins a l'Hospital de l'Esperança, Clínica Güell i Clínica Nostre Senyora del Remei. Només les residències geriàtriques troben posició dins el barri en si: Residència Mullerat (Can Móra) i la Residència geriàtrica (Torre Pilar de la Barre). L'eix esportiu se situa majoritàriament fora de l'àmbit, però sempre al peu dels turons del Putxet (Club de tennis Barcino), de la Salut (club de Tennis la Salut), del Coll (Centre esportiu del Coll) i a la falda de Collserola, al Camp Municipal de Futbol de l'Alliga (vegeu plànol C.2 de la documentació gràfica).

El barri conjunt de Vallcarca-el Coll no té un centre, un punt de trobada clar que faciliti la interacció entre ambdós subbarris. Falta un mercat, una àgora on es situï aquesta interacció. El Coll, batega al voltant del Centre Cívic El Coll-La Bruguera, al carrer Aldea 15, i Vallcarca, degut a l'impàs urbanístic, situa el seu batec informal al bar la Bodega de la Riera, a l'Av. Vallcarca 83. Són

dos mons, marcadament diferenciats entre ells i que a la vegada no es poden tampoc comparar amb el centre cívic del Putxet o el Carmel, tant propers pel que fa a distància física.

Tanmateix és destacable la important estructura a nivell d'ensenyament que es reparteix per la doble espina de l'antiga Riera de Vallcarca i del Torrent del Remei: Des del CEIP Pare Poveda (en els terrenys de Can Jover) fins al IES Rius i Tauler, sobre l'Av. Vallcarca a l'escola Mare de Déu del Coll Virolai, CEIP Montseny, Escola Bressol el Gat Negre, Escola Farigola sobre torrent del Remei. Tot això completat per la reconversió de les antigues cases d'estiueig en centres educatius (a banda de les conversions a residències com ja que hem comentat), com en els cas de les torres rehabilitades per les escoles Lexia, escola bressol la Petita Escola, The English School i les desaparegudes Doms i Sant Àngel.

Aquest rosari de centres d'ensenyament, han creat una sòlida estructura de cohesió social a nivell d'AMPAs i AFAs, lligades als centres educatius.

En paral·lel als descrits equipaments, llegim els Parcs i jardins urbans i forestal, que il·luminats junt amb la vegetació del Coll-Vallcarca ens expliquen una altra circumstància peculiar: la presència de verd de proximitat en tot l'àmbit i l'abans esmentada disposició en connector ecològic potent entre Putxet, Carmel i el Coll. Per tant, entenem aquest verd de proximitat com un dels grans potencials de l'àmbit i elements configuradors dels paisatges urbans dels seus habitants que més poden condicionar la seva qualitat de vida.

Xarxes de transport públic

Per tal de definir les mobilitats dins l'àmbit de treball del Coll-Vallcarca hem treballat els accessos en transport públic de Metro, Bus i Bus de Barri que abasteixen la zona. En aquest sentit s'explica bé la definició d'una unitat funcional en forma de T, situada entre les estacions de la L3 de Penitents i Lesseps i la del Coll de la L5. Aquestes acaben essent els principal punts de contacte amb la "ciutat", que des d'ambdós sub barris encara es percep llunyana. Veiem també, clarament, les dificultats de transport de qualsevol tipus pels veïns que viuen sobre els punts més alts dels esmentats turons o sobre el que anomenem cantons dels patrons de paisatge. És important, doncs, remarcar que les derivades d'aquella especulació urbanística sobre la topografia del Coll i el Carmel compliquen molt, encara avui dia, l'accessibilitat als edificis i la connectivitat interior entre sectors del barri (Coll i Vallcarca) i entre els barris veïns del Putxet, la Teixonera, El Carmel, La Salut... I, sobretot, la connexió Vallcarca el Coll, que tant important havia estat a nivell històric des del primer carruatge (Plaça del Pi a Ciutat Vella fins al Santuari de Mare de Déu del Coll), al pioner tramvia 25 de Lesseps al Santuari, a la ja més recent línia permanent de Auto-Òmnibus Vallcarca el Coll, que tenia les cotxeres en l'edifici, avui encara visible, a passeig de la Mare de Déu del Coll amb Carrer Funoses Lluçà (vegeu plànol C.3 de la documentació gràfica).

Figura 24. Fotografia de tramvia número 25, "que pujava fins a mig carrer del Coll" (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Figura 25. Fotografia de la parada de l'Auto-Omnibus Vallcarca-Coll (Font: Giravent & Sunyer, 1998).

Valors socials i identitat

La cohesió social del Vallcarca-el Coll, així com la seva identitat, ha anat variant constantment en el temps, amb certa rapidesa i virulència en alguns moments (vegeu plànol C.4 de la documentació gràfica).

Com hem introduït amb la primera lectura, El barri de Vallcarca i el Coll eren antics nuclis constituïts sobre la carretera a Sant Cugat (República Argentina), el camí vell del Coll (Torrent del Remei) i el camí nou del Coll (Passeig de la Mare de Déu del Coll). Eren, en un primer moment, cases d'estiueig que espernejaven les falces dels turons per les famílies benestants que cercaven la pau que la ciutat ja no els oferia. Posteriorment, a mesura que Gràcia i Horta (que depenien dels nuclis de Vallcarca i el Coll) creixien, nous habitants d'origen més humil construïren, per a l'estiueig o residència permanent, en forma de cases de cos. Totes les cases tenien la mateixa estructura: planta baixa i una eixida amb hort de subsistència o jardí.

Per tant, a principis de segle, trobem dues classes social ben diferenciades convivint en un mateix espai, sense espais públics però amb un gran centre informal sobre la riera de Vallcarca i el Torrent del Remei, que estructuraven romeries, fontades, espai pels horts informals i zona de jocs i bogades als nombrosos safareigs associats.

La primera cohesió social es dona en forma d'Associació d'Estiuejants, que reagrupa les classes benestants del barri i que reivindicaran al Bisbat la creació d'una parròquia pròpia, independent de Sant Genís del Agudells, per tal de no haver de fer tant camí i que cristal·litza en el temps en la parròquia del Camils (avui església ortodoxa), prop de plaça Mons, sobre els terrenys de l'antic aqüeducte de Can Falcó.

El segon moment de reivindicació veïnal es dona per part dels veïns residents tot l'any, d'origen menestrals, que demanen millorar les comunicacions terrestres amb la Barcelona central, sovint malmeses o fins i tot completament tallades en els esdeveniments de pluges torrencials en relació a la riera de Vallcarca. Aquesta demanda va ser finalment escoltada amb el Pont de la Plaça Mons (1907) i, finalment, el viaducte de Vallcarca (1925).

Figura 26. Fotografia del Viaducte de Vallcarca en construcció.

El tercer moviment social interessant a descriure ens lliga amb els valors republicans, d'abans de la guerra, que cristal·litzen al barri en homogeneïtat amb Gràcia, que com defineix J.M Huertas (1976) és essencialment Republicana i Liberal. Aquest tarannà potencià les escoles La Farigola (1923) o el Col·legi nacional Montseny. Al barri també abunden el ateneus, el Casino, el Centre Liberal Republicà i, ja amb la guerra, el Centre de Socors Roig Internacional.

El quart moviment social neix de la repressió de la postguerra sobre un barri republicà, on un aire picaresc acaba definint-lo i fent-lo atractiu pels barcelonins, que s'hi acosten com a zona d'oci legal i il·legal, pels cines Maó, els Balls riera amunt, els diversos bars que amagaven el joc de cartes o la ara ja desapareguda Casita Blanca. Durant el seu mig segle d'existència, el Bar Les Canyes es va convertir en porta d'entrada a Vallcarca. El bar Les Canyes era, a més, una institució cultural del barri. Així, durant anys s'hi va reunir el Foment de Vallcarca, l'associació que des de finals del segle XIX organitzava la festa major del barri.

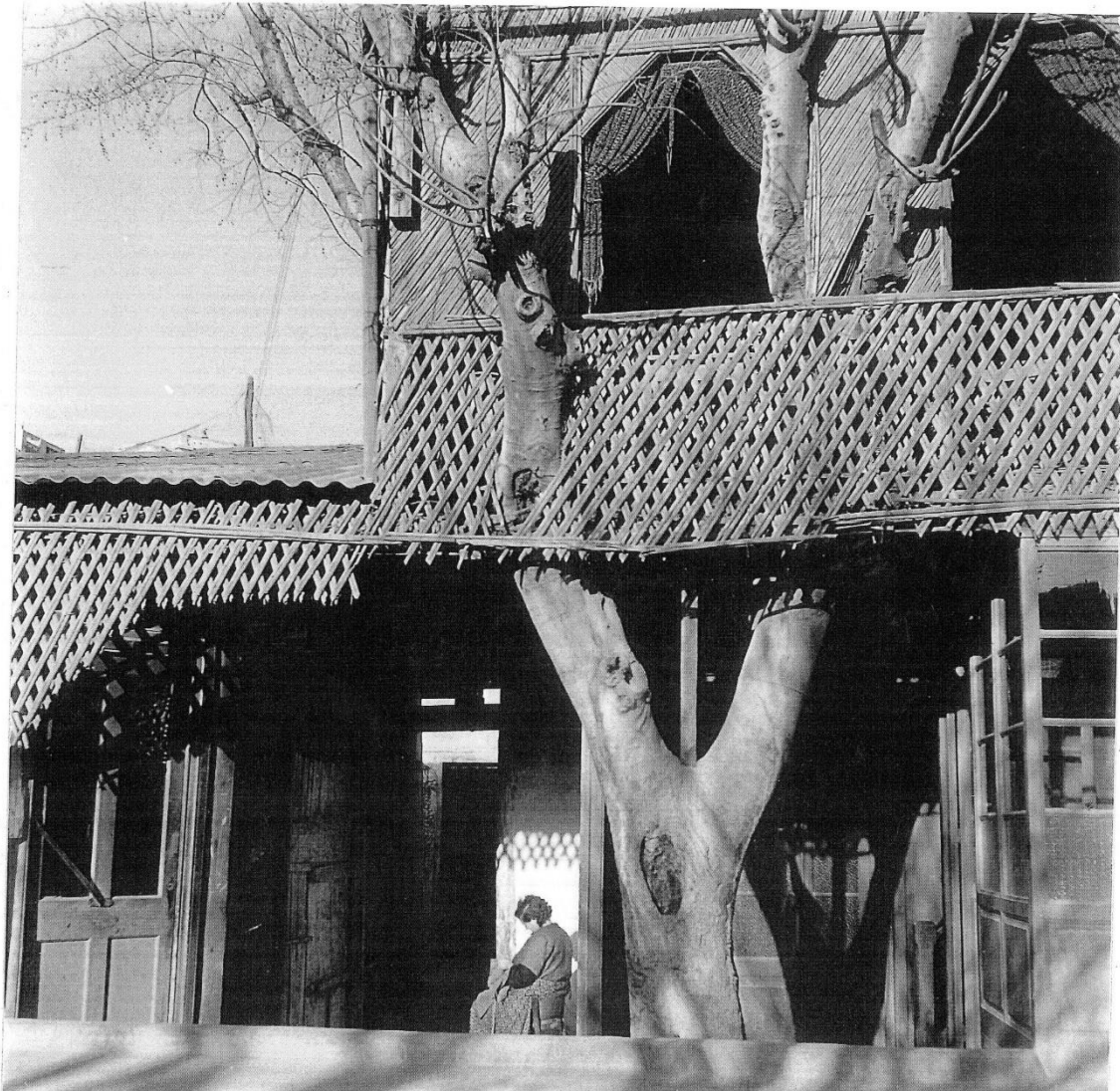

Figura 27. Fotografia del Bar les Canyes.

El cinquè moviment social es dona al final de la dictadura, amb una reivindicació veïnal per augmentar les zones verdes d'un barri sobre poblat, que havia crescut desmesuradament per la especulació urbanística, la immigració i la proliferació d'habitatges informals, encara presents en alguns punts del Coll.

Durant molts anys, el cor del turó de la Creueta del Coll havia estat una pedrera gestionada per Piedras y Derivados, que a principis dels anys 70 va tancar. Llavors els veïns van pensar que s'hi faria la zona verda que estava planificada, però segons expliquen, en temps de l'alcalde franquista Porcioles, que va començar a edificar per la zona. Per això van témer que es construïssin pisos on havia de fer-se el parc del barri i van començar a organitzar-se.

Després de 10 anys de lluita veïnal, l'any 1985 van començar les obres per fer el Parc de la Creueta del Coll que coneixem. Aquests serà el germen del moment actual, en què el barri s'organitza en les associacions de veïns clàssiques, sobretot del Coll.

Tanmateix cal apuntar un darrer moviment social, vingut del moviment okupa de la mà de la incertesa urbanística per la via-O que preveia construir una via ràpida de sortida de Barcelona que travessava el barri. Entre 2003 i 2014, la meitat de la barriada que va créixer al voltant de l'Hostal de la Farigola i el torrent del Remei, ha estat enderrocat; això es tradueix en espais buits i solars que s'estenen entre les cases baixes que solien conformar Vallcarca. Les cases abandonades que queden a l'antic barri de la Farigola seran ocupades fins que durant la primera dècada dels anys 2000, Vallcarca era el segon barri europeu més ocupat.

Des de llavors fins ara, aquest sector ha estat un polvorí de pressions, lluites i reivindicacions urbanístiques, degut a ser un petit nucli dins el barri enclavat entre el Sant Gervasi més ric, el Park Güell més turístic i la Gràcia sobresaturada. Així es crea la Plataforma Salvem Vallcarca, antecessora de l'actual assemblea, que canalitza el moviment okupa que es desenvolupa en paral·lel a l'organització veïnal del barri. Esmentem aquí, en lligam amb el moviment, la proliferació i tradició en cert sentit que té el barri pel que fa a *graffittis* i *street art*, i que han acabat configurant part de la seu paisatge urbà. Hi trobem peces d'artistes de renom en l'àmbit, mencionades en rutes específiques i que formen part de la iconografia que el caracteritza, fet que es tradueix en punts de trobada, intercanvi i creació d'aquesta comunitat dins el barri.

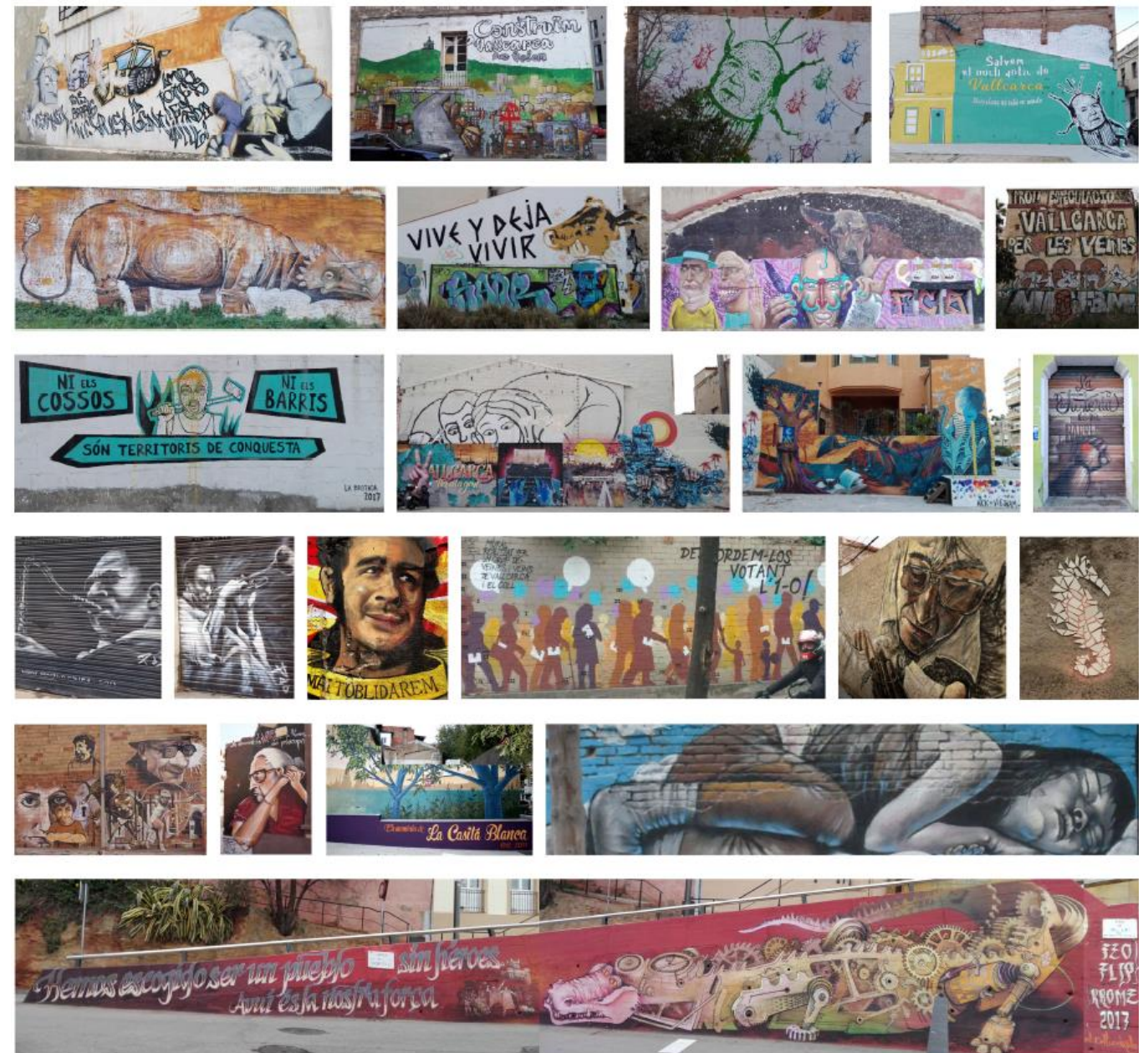

Figura 28. Fotografies de Graffittis.

Com hem vist la diversitat d'estrats socials que històricament han anat juxtaposant-se en aquest territori de valls fa realment difícil de treure conclusions immediates basades en la homogeneïtat de nivell socio-econòmic. El que si és clar, és que tots aquests anys de polarització i debat sobre el que abans era el barri de la Farigola de Vallcarca han creat un buit mediàtic i potser identitari sobre la resta d'àmbit d'estudi. Per tant, ens trobem un cas pràcticament desconegut però ben articulat com és el cas

del Coll, on existeix una xarxa associativa petita, tot i que amb una activitat notable. Aquestes entitats, però, llevat de l'Associació de Veïns que està ubicada a un local municipal cedit pel Districte de Gràcia, no tenen seu pròpia i estan ubicades al centre cívic del Coll, on realitzen les seves activitats i on han de guardar el seu material: Aroloki Club, Gent Gran del Coll, Grup d'estudis del Coll, Masters de l'Univers, Coral Mare de Déu del Coll, Orquestra Musicus, Diables del Coll, Comissió de Joventut.. Altres entitats com l'A. Escolta Jaume I del Coll disposa d'un local propi que estan arrançant no sense molts problemes. L'Esplai Sant Jordi està ubicat a la Parròquia del mateix nom. Aquesta situació comporta que el centre cívic acaba sent el cor del Coll i dóna aixopluc a moltes de les iniciatives de les entitats, sent també el magatzem i arxiu de molt material que aquestes necessiten.

Vallcarca, en canvi, presenta una constel·lació d'associacions, agrupacions i fundacions actives per la resiliència urbanística del barri, però molt menys cohesionadores a nivell d'activitats socials. El punts en comú de totes elles és la reivindicació, no la gestió de la vida social.

Malgrat la diversitat dels condensadors socials –siguin socials o d'acció ciutadana– dels dos subbarris del Coll i Vallcarca, l'imaginari de la identitat és comú. En aquest sentit és exemplar, i es pren com a punt de partida pels condensadors d'identitat, el treball fet per la cooperativa d'urbanisme, arquitectura i participació Raons Públiques amb els “CROMOS DE BARRI EL COLL-VALLCARCA.”

Totes les entitats i associacions del Coll i Vallcarca varen ser invitades a participar i, finalment, amb la seva participació (concretament de l'Observatori arxiu de Vallcarca, Escola Montseny, AMPA Montseny, Escola de la Farigola de Vallcarca, Grup d'estudi El Coll-Vallcarca, Associació Ecos-Antic forn de Vallcarca, Centre Cívic El Coll-La Bruguera, Assemblea de Vallcarca, Aula ambiental Bosc Turull, Alberg Mare de Déu de Montserrat, Bodega la Riera, Col·lectiu Volta, Muebles San Ramos, Alum Nousistem, Malèfica del Coll) es crea una col·lecció de cromos per nens, que es defineixen com els 25 punts que es reconeixen com a *landmarks* del Coll Vallcarca.

Són 25 punts de valors simbòlics i identitaris, que configuren el mapa mental de l'àmbit d'estudi. Per tant, ens sembla correcte reprendre'ls pel treball, ja que són fruit d'un treball previ amb les entitats social i els agents que cohesionen el teixit social.

La cartografia de valors serà finalment composta per condensadors socials, equipaments, i condensadors d'identitat que configuren els paisatges de paisanatge del Coll Vallcarca.

Planejament urbanístic

El planejament urbanístic s'ha sobreposat en l'àmbit per tal d'entendre l'estat de consolidació del teixit urbà que ens configura la nostra àrea d'estudi. Concretament, discernirem entre les claus de qualificació urbanística, fent, però, especial atenció als Àmbit de Gestió i al seu estat de tramitació inicial o definitiva (vegeu plànol C.5 de la documentació gràfica).

D. Des de la PERCEPCIÓ

La darrera lectura ens acosta al món de la percepció i, per tant, al paisatge com a territori percebut. El paisatge és, com diu Joan Nogué, alhora, el significat i el significat, el continent i el contingut, la realitat i la ficció. Són dues cares de la mateixa moneda. El mateix Conveni europeu del paisatge —el document marc que orienta la pràctica totalitat de les polítiques de paisatge al continent des de l'any 2000— ho entén així quan defineix el paisatge com «una àrea, tal com la percep la població, el caràcter de la qual és el resultat de l'acció i la interacció de factors naturals i/o humans». Partint, doncs, de la definició institucional del Consell d'Europa assumint tant la dimensió física, material i objectiva del paisatge com la seva dimensió perceptiva, cultural i subjectiva, ens endinsem dins la percepció del paisatge urbà de Vallcarca -El Coll.

Entenem que a partir del ja descrit patrimoni arquitectònic i natural, amb les seves fites visuals, els seus connectors ecològics, condensadors d'activitat i social, entre d'altres factors, es conformen finalment en una infinitat de imatges, les unes molt exposades i reconeixibles i d'altres inèdites. Nosaltres ens volem interessar per les de més exposició, aquelles que podem veure tots, des de l'espai públic que és el nostre lloc d'encontre que posa a l'abast de la mirada els fons escènics, els llocs urbans lligats a la història, les visuals panoràmiques i els petits paisatges. Cadascun d'ells, en major o menor mesura, són activadors de memòria i d'identitat col·lectiva. És precisament aquest sentiment de pertinença a un lloc, en el nostre cas a el Coll- Vallcarca ,allò que volem desxifrar. Per fer-ho seguirem una estratègia doble.

D'un costat es treballen les visibilitats generades des del món digital sobre un model de l'envolupant real dels dos subbarris que ens permet entendre l'exposició real des de diferents punts. Es planteja la representació de les visibilitats des de tota la xarxa viària de referència, que ens aproximaran a les visibilitats col·lectives i sistèmiques. I les expressarem en una gradació d'intensitat de les més exposades a les menys exposades. Buscarem, també, la visibilitat mare en el viaducte de Vallcarca, com a punt simbòlic de trobada de les dues valls, la de Vallcarca i la del Coll. Així mateix, desgranarem les visibilitats puntuals des de cada un dels 25 punts detectats com a condensadors d'identitat en el capítol de valors social i identitat (vegeu plànol D.1, D.2, i sèrie D.3 de la documentació gràfica).

De l'altre costat, es desenvolupa el tema de les visibilitats respecte del temps passat, per entendre quines visuals, fons escènics i horitzons persistents formen la imatge mental i, per tant, la identitat del barri. Aquest exercici, es fa contraposant les imatges històriques del barri, que mostren la seva morfologia i la percepció que se'n podia tenir fa cent anys, per tal de comprovar, sobre el terreny, si encara són persistents. Aquest exercici, lent i laboriós, ens ha portat a analitzar centenars de fotografies i descartar tots aquells punts de vista que ja no existeixen, ja que s'han edificat. Al final, però, es recuperen alguns punts de vista que s'han mantingut i expliquen les transformacions del barri. D'entre aquests, hem seleccionat només aquelles vistes que emmarcaven fons escènics rellevants o mostraven horitzons persistents en el temps.

Els horitzons persistents, ens parlen, al Coll-Vallcarca, bàsicament de fites naturals: punts amb vistes al mar, grans miradors o punts amb vistes llargues a les carenes del Coll, Carmel i Putxet. Vistes, per tant, d'una dimensió geomorfològica, que ens permeten reconèixer ràpidament la nostra posició relativa dins els sistema vall-carena-turó. Aquestes, ens assenyalen molt directament la incidència visual dels àmbits de gestió definits pel planejament urbanístic de l'àrea situats dins els punts més alts del turons del Coll i del Carmel (vegeu D.5 de la documentació gràfica).

Els fons escènics, en canvi, parlen de plans mitjos, que confereixen atributs qualitius a l'espai urbà: porositat, transparència, llum, frondositat... Poden mostrar-nos la importància de composicions arquitectòniques en risc (3 torres del carrer turo de la Barre), dels punts de presència de l'aigua mig oblidats (dinamització del Torrent del Remei) o simplement d'aquelles perspectives que creen la imatge mental amb què identifiquem el barri (la plaça Mons) (vegeu plànol D.4 de la documentació gràfica).

Entenem que aquest conjunts s'haurien de treballar a nivell de paisatge urbà per tal de preservar/regenerar els seus components i, per tant, poder comunicar la història del barri i la seva evolució. La construcció d'una narrativa pel barri és crucial en un indret que tant ha evolucionat i que patirà encara transformació addicionals amb el temps.

E. Cartografia de síntesi de les vocacions del paisatge des dels valors, atributs i condensadors observats al paisatge urbà de Vallcarca-el coll

Tal i com s'ha expressat a l'inici del present treball, l'objectiu final d'analitzar aquells paràmetres que conformen els paisatges concurrents al Coll-Vallcarca inclouen la delimitació i caracterització de la Unitat de Paisatge Urbà (UPU) de Vallcarca. Per fer-ho hem treballat amb la llibertat de no limitar-nos a cap àmbit administratiu, partint de l'antic límit del Municipi d'Horta del 1904, abans de les agregacions municipals de Barcelona, que semblava coherent amb la història per a començar a construir relat.

A partir d'aquí s'han analitzat i cartografiat aquells atributs, valors i condensadors (generadors d'identitat) més rellevants i que identifiquen Vallcarca-el Coll com a unitat de paisatge urbà. Un cop finalitzada aquesta primera feina, d'acord amb els criteris establerts en els *Estudis previs per a l'elaboració del Catàleg per a la redacció de la Carta del Paisatge Urbà de Barcelona* hem decantat cadascuna de les informacions en una cartografia de síntesi que ens ha permès extreure un certs objectius per la UPU i proposar un límits que la facin coherent, reconeixible i amb perspectives d'evolució de qualitat dins el context de l'àmbit de Barcelona.

Tenint en compte els components paisatgístics desgranats i les seves dinàmiques específiques, es proposen els següent límits que entren en contradicció amb els límits administratius de barri i per tant de Districte (sant Gervasi- gràcia- horta). En un punt imbricat de complicada concurrència entre 5 barris: El Coll, la Salut, Vallcarca i Penitents i el Carmel, proposem basar els límits de la UPU en relació a les carenes i vessants del turons i, per tant, a partir de la seva condició d'horitzons persistents. Si treballem el paisatge a nivell de ciutat, no podem fer-ho d'altra manera, ja que estan en jocs els horitzons que caracteritzen les visibilitats llunyanes dels turons de Barcelona. Literalment, la Unitat de Paisatge de Vallcarca-el Coll, ha d'explicar la totalitat del vessant de mar del turo del Coll, i la totalitat del vessant de muntanya de Collserola del turó del Móra.

Partint d'aquesta premissa que ens emmarcarà el paisatge de Vall entre el turó de la Creueta del Coll i el d'en Mora, la UPU recull, seguint el mateix criteri, els paisatges on la vall de la riera de Vallcarca és precisament "carcara" –encaixonada–, prenent el vessant del turó del Putxet fins a Lesseps. Entenem que plaça Lesseps és ròtula i punt d'ancoratge del barri, porta històrica d'entrada des de Nostra senyora de gràcia, fins a l'època del bar les Canyes i, actualment, amb la biblioteca Fuster, que es vulgui o no, és el gran equipament de barri. Entre la ròtula de plaça Lesseps i el límit de la carena del turó d'en Móra, es pren de referència el límit administratiu de la Salut, que si bé no és tan intuïtiu com el primigeni límit municipal d'Horta (diagonal pel passatge Napoleó), ens permet resseguir el carrer de la Mare de Deu Coll, que era l'arrancada del Camí vell del Coll. La plaça Lesseps és un punt de separació claríssim amb Gràcia, sobretot des de l'obertura de la Ronda del Mig. Tot i així, hi ha una associació de veïns que va escollir el nom de *Gràcia Nord*. El passatge Napoleó és un dels millors vestigis de la frontera que separava el municipi d'Horta –i Vallcarca– del de Barcelona –i Gràcia–. Avui no fa frontera, sinó que únicament forma part del barri de La Salut. En canvi la baixada de la Glòria, amb el seu trànsit turístic, ha acabat configurant de facto i sobre paper l'articulació entre la Salut i Vallcarca.

Figura 29. Antic límit del terme municipal d'Horta (Font: Elaboració pròpia a partir d'ortofoto vigent).

Des de la carena del turó de la creueta del Coll es va a buscar el límit del barri de Vallcarca amb dues excepcions. Una de petita, la inclusió dels jardins de Mercè Rodoreda dins el contínuum amb els jardins de sota el pont de Vallcarca, que haurien de treballar-se en continuïtat i no poden ser pensats amb independència l'un de l'altre. Allarguem, doncs, la unitat de paisatge, per tal que ens obri en el futur una porta al parc del Putxet, refent la continuïtat que els corredors verds del Pla del Verd i de la Biodiversitat de Barcelona 2020 anticipen. Així mateix, es vol relacionar la UPU amb les quatre portes possibles amb el parc Güell, les tres amb el Parc de la Creueta del Coll i dues cap als Búnquers del Carmel pel carrer Mulberg.

L'altra és una gran excepció, i una decisió de plantejament, que comporta desvincular Penitents de Vallcarca. Sabem que oficialment el barri de Vallcarca ara inclou la zona de Penitents, però no la del Coll, amb la qual, en canvi, té més llaços socials a través de la seva història i continuïtat d'atributs espacials i qualitius, com hem anat relatant. S'opta, doncs, per extreure'l de l'àmbit de la UPU, per considerar que segurament li pertoca conformar una unitat independent a costat i costat de la Ronda de Dalt, seguint el tram alt de la Riera de Penitents i de l'Andalà.

OBJECTIUS DE QUALITAT PAISATGÍSTICA. Reflexions estratègiques sobre la UPU de Vallcarca-el Coll

Els sub-barris del Coll i Vallcarca presenten uns condicionats geomorfològics peculiars, però comuns, que sumats a la falta de planificació, la pressió i la incertesa urbanística en diferent moments, han condicionat negativament la cohesió formal i social com a barri. Podem pensar en un àmbit de treball caracteritzat pels forts pendents, una certa qualitat llòbrega, una manca considerable d'espais lliures, de microcentralitat i de relació al seu interior. També, com a teixits que han perdut certes oportunitats degut a la desaparició progressiva del patrimoni ordinari, que els fan perdre peu en relació a altres barris històrics d'estiueig com Sant Gervasi, i del comerç i vitalitat que hom percep al barri de Gràcia.

Amb tot, seguint l'esperit del Catàlegs de Paisatge de Catalunya, promoguts per l'Observatori del Paisatge, es plantegen deu objectius de qualitat paisatgística que poden articular les estratègies i accions futures encaminades a l'activació del paisatge urbà de Vallcarca-el Coll:

Figura 30. Objectiu de qualitat paisatgística OQP1

OQP1. Garantir la connectivitat ecològica

La UPU obre una oportunitat per repensar el planejament dels Àmbits de Gestió pendents per a reforçar la interconnexió ecològica entre tots els turons. Seria la conseqüent baixada d'escala per assegurar la continuïtat de la intersecció dels dos corredors verds que reconeix el Pla del Verd i la Biodiversitat de Barcelona 2020. D'un costat, pels turons del Parc de la Creueta del Coll i d'en Mora al Parc Güell, amb el barri del Coll com a espai estructurador entre Vallcarca, a la part baixa, i l'accés, a la part alta del barri del Carmel. De l'altre costat amb la connexió entre la part baixa del viaducte de Vallcarca, pujants pels jardins de Mercè Rodoreda fins al Turó del Putxet (vegeu plànol B.5 de la documentació gràfica).

Figura 31. Objectiu de qualitat paisatgística OQP2

OQP2. Estructurar la infraestructura verda d'accés als tres Parcs

Els límit que proposa la Unitat de Paisatge urbà de Vallcarca-el Coll permet pensar en conjunt els accessos als tres grans parcs amb què limita la Unitat: el Parc Güell, el Parc Putxet i el Parc de la Creueta del Coll. És la oportunitat per estructurar la infraestructura verda i constituir un llenguatge comú a les portes existents i noves d'accés al parc de cada turó (vegeu plànol C.2 de la documentació gràfica).

Figura 32. Objectiu de qualitat paisatgística OQP3

Figura 33. Objectiu de qualitat paisatgística OQP4

OQP3. Mitigar la fragilitat paisatgística als àmbits de gestió urbanística pendent de transformacions

Amb el mateix raonament basat en les visibilitats que configuren els límits de la UPU sobre les carenes dels turons, es planteja que caldria treballar els àmbits de gestió urbanística pendents amb especial cura, en aquells punts en què entren en conflicte amb les possibles portes als parcs esmentades, en els punts fràgils que assegurin el seu rol connector (Pla B1090: 18T/e2_Gue4 18T/6_Gue2 que compromet el corredor ecològic entre els parcs del Putxet i Güell) i en les seves vessants més exposades visualment (Pla B1090: 18T/e2, 18T/p_car, 18T/e3_car1). La identificació dels horitzons persistents, els fons escènics i les visibilitats des de l'espai públic posa de relleu la fragilitat dels paisatge que queden afectats pels esmentats àmbits. Recomanem, un estudi específic dels àmbits de gestió a futur per donar compliment al compromís ecològic i evitar els possibles impactes revelats pel la sobreexposició de visibilitats (vegeu plànols C.5 i E.2 de la documentació gràfica).

OQP4. Recuperar i activar les traces subjacents

Es proposa la dinamització de vies cíviques o camins estratègics que assegurin els pas pels antics traçats entre turons. Es podrien pal·liar així els problemes de mobilitat entre barris i de connexió identitària. Per tant, es proposa recórrer el camí dels Àngels amb el de les Donzelles, recórrer el coll del Portell amb el camí de can Mora i treballar l'estratègia comunicativa entre sant Genís dels Agudells i l'Arrabassada com antic camí de Sant Cugat, avui encara possible. En definitiva, reconsiderar unes connectivitats interessants que poden construir relat a nivell de barri i de memòria històrica de la ciutat (vegeu plànol A.1 de la documentació gràfica).

Figura 34. Objectiu de qualitat paisatgística OQP5

Figura 35. Objectiu de qualitat paisatgística OQP6

OQP5. Protecció del patrimoni ordinari

Es proposa ampliar i reconsiderar el patrimoni arquitectònic de Vallcarca-el Coll, essencialment per tal d'incloure en el catàleg composicions arquitectòniques urbanes (conjunts del carrer Funoses Lluçà, Sant Eudald, Armentera, les tres Torres del marquès de la Barre...), murs de tancaments històrics (tancament del carrer Pineda, mur del carrer Donzelles, mur del castell can Blay, tapia del carrer Arnold Schonberg), passatges (passatge Ministral, carrer Donzelles) i jardins (torres i jardins entre el Carrer de la Plata i Torre del Remei). En aquest sentit és d'especial interès tenir cura del paisatge urbà resultant en l'encontre entre Rió de la Plata i Torrent del Remei en el moment d'executar els plans B1049 i B1090 (18T/e4_Gue1), pel que fa als elements confrontants a Rio de la Planta i a la zona verda interior d'illa de la Torre del Remei, en què la mateixa font del Remei –cal tenir present que es tracta d'un element no catalogat–pot articular els espais lliures. Es té constància que la font que havia estat pública es conserva a l'interior de la finca de la Torre del Remei que alhora a preservat fins als nostres dies un jardí de notable interès que inclou peus centenaris (vegeu plànol A.2 de la documentació gràfica).

OQP6. Projectar el carrer torrent del Remei com eix cívic i enfilall d'equipaments

Dins de l'objectiu de continuïtat de la infraestructural verda, proposem una seqüència d'espais verds i recorreguts cívics encaminats a recuperar la memòria històrica de l'aigua als dos subbarris, relacionats amb el torrent del Remei fins a la Riera de Vallcarca. El Torrent del Remei es pot repensar com a via cívica per recollir els camins escolar principals dels múltiples equipaments educatius i els espais vinculats a les fonts, pous, mines i deus que bordejaven aquest torrent i el camí vell del Coll. Sobre el traçat trobem les restes de l'aqüeducte Turull, la font de placeta semicircular de Mare de Déu del Coll, la font de Sant Salvador d'Horta, la font del Remei i la Font Rubia, existent i visibles, senzillament desconsiderades en un paisatge urbà que les desvalora. L'objectiu seria crear un recorregut de qualitat d'urbanització que enfilii equipaments i petits espais d'estada, relacionats amb l'Aula Ambiental de Can Turull i sota el vincle amb els diversos equipaments escolars –Medi ambient, educació i memòria històrica de l'aigua sobre un eix perimetral del barri del coll a la baixa Vallcarca (vegeu plànol A.3 de la documentació gràfica).

Figura 36. Objectiu de qualitat paisatgística OQP7

Figura 37. Objectiu de qualitat paisatgística OQP8

OQP7. Articular microcentralitats amb massa crítica de trobada

Segurament l'àmbit de transformació urbanística objecte de concurs sota el pont de Vallcarca permetrà estructurar una nova microcentralitat, en el punt del metro de Vallcarca, però caldrà vetllar que s'articuli amb dita via cívica del Torrent del Remei, ja que és la darrera oportunitat pel barri de connectar emocionalment i logísticament el Coll i Vallcarca. Sortint de Mare de Déu del coll amb Ticià, s'hauria de treballar un centralitat lineal sobre el Torrent del Remei, articulada sobre els equipaments educatius, que regeneri també el comerç de proximitat del barri en un eix longitudinal entre el Carrer santuari i l'Av de Vallcarca, que son eixos comercials consolidats. Això permetria millorar la relació entre els dos subbarris i respecte al centre de la ciutat (vegeu plànol C.4 de la documentació gràfica).

OQP8. Unitat formal per a posar en valor els cantons i la seva llegibilitat

Caldrà millor la qualitat de la urbanització dels espais detectats com a cantons, que són ara un mostrari de solucions d'urbanització per carrer de pendent extrema. Evidentment, caldria un pla d'inversió per millorar l'accessibilitat als punts alt (com s'ha fet a la baixada de la Glòria), establint un repertori propi de solucions formals per aquest espais públics que defineixin clarament un patró de paisatge característic del barri. Cal invertir la presència de cantons i passatges (Ministral, Isabel) amb els cantons claus d'accés al verd com passatge Turull o de les Donzelles per apuntar als anomenats cantons com a un atribut de qualitat i assegurar la seva condició de condensadors d'identitat (vegeu plànol A.4.1 de la documentació gràfica).

Figura 38. Objectiu de qualitat paisatgística OQP9

Figura 39. Objectiu de qualitat paisatgística OQP10

OQP9. Reforçar el paper de ròtula que exerceixen les cantonades com a patró conferidor d'identitat

Es proposa una caracterització de les cantonades estratègiques que configuren barri. Sembla pertinent assenyalar el valor de microcentralitat que exerceixen certs edificis en cantonada com a condensadors d'activitat: l'edifici entre Vallcarca i República Argentina, que s'ha constituït en mini centre i connector dels dos nivells del barri o l'edifici cantoner República Argentina amb carrer Gomis. Es posa de relleu així, la importància de gestionar i avaluar la qualitat de les arquitectures en aquests punts emblemàtics que, sovint, són ròtules que articulen els paquets de teixits urbans –de configuració espacial i orientació de la xarxa viària diferenciades– dins el mateix barri (vegeu plànol A.4.3 de la documentació gràfica).

OQP10. Control estratègic dels fons escènics

Es proposa realitzar una reflexió entorn els fons escènics històrics, per tal de regular les obstruccions visuals, el cromatisme i les solucions constructives dels elements dels paraments verticals –fent especial atenció a les mitgeres que es fan molt presents– que configuren els conjunts escènics de referència (vegeu sèrie D de la documentació gràfica).

BIBLIOGRAFIA

Alberch i Fugueras, R., & Giralte i Radigales, J. (2005). *Enciclopèdia de Barcelona*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona.

Boix Felip, E., & Toldrà Viazó, A. (2002). *Catàleg de targetes postals de Barcelona* (2a ed.). Sabadell : AUSA.

Capdevila, F., & Dúez i Quijano, D. (1981). *Arxiu. El que ha estat i és Horta*. Barcelona : Graó.

Capilla, A., & Pernau, G. (2011). *Gràcia*. Valls : Cossetània.

Capilla, A., & Pernau, G. (2011). *Gràcia*. Valls : Cossetània.

Díez i Quijano, D. (1986). *Les Masies d'Horta*. Barcelona : El Tinter.

Fabre, J., & Huertas, J. M. (1980). *Tots els barris de Barcelona*. Barcelona : Edicions 62.

Giravent, D., & Sunyer, E. (1998). *El Coll-Vallcarca*. Barcelona : Columna.

Guallart, V., Bàrcena Roig, C., & Gratacòs Batlle, R. (2015). *Plans i projectes per a Barcelona : 2011-2015*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona.

Guàrdia i Bassols, M. 1949-. (2011). *La revolució de l'aigua a Barcelona : de la ciutat preindustrial a la metròpoli moderna, 1867-1967*. Barcelona : MUHBA.

Jujol, J. M. (2017). *Jujol en Barcelona*. Els Pallaresos : Arxiu Jujol.

Marjanedas, A. (1990). *El Parc Güell* (2a ed.). Barcelona : Ajuntament de Barcelona. Regidoria d'Edicions i Publicacions.

Programa CITIES-CIUDADES., E., Barcelona (Catalunya). Ajuntament., I., & Barnatec (1990 : Barcelona). (1991). *Ciudad e innovación : el papel de las ciudades en la innovación tecnológica*. [Barcelona : Area Metropolitana de Barcelona, Ajuntament de Barcelona, Programa CITIES-CIUDADES.

Roig, M. (1996). *Barcelona : la segona renovació*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona.

Vicente, E. (2014). *El Putxet i el Farró : carrer amunt, carrer avall*. Barcelona : Ajuntament de Barcelona.

Villavecchia, F., & Barcelona (Spain). Area d'Urbanisme. (1983). *Plans i projectes per a Barcelona, 1981/1982* ([2a ed]). Barcelona : Ajuntament de Barcelona, Area d'Urbanisme.

Masies de Barcelona. (2009). [Barcelona] : Ajuntament de Barcelona.

DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

A1. Jaciments Arqueològics i Traçats Subjacents

A2. Patrimoni Arquitectònic i Ordinari

A3. Patrimoni ordinari de l'aigua

A4.1. Patrons nítids de paisatge: Cantons

A4.2. Patrons nítids de paisatge: Composicions arquitectòniques-urbanes

A4.3. Patrons nítids de paisatge: Cantonades

A4.4. Patrons nítids de paisatge: Murs

B1. Teixits urbans

B2. Topologia de la xarxa viària

B3. Pendents de la xarxa viària i els espais lliures

B4. Relleu

B5. Infraestructura verda

C1. Vocacions del terciari

C1.1. Vocacions del terciari: Turisme

C1.2. Vocacions del terciari: Comerç de proximitat

C2. Equipaments i verds de proximitat

C3. Xarxes de transport públic

C4. Valors socials i identitat

C4.1. Entitats socials i de cohesió social

C4.2. Equipaments

C4.3. Places i punts conferidors d'identitat

C4.4. Línia del temps

C5. Planejament urbanístic

D1. Visibilitats des de l'espai públic

D2. Visibilitats des del viaducte de Vallcarca

D3.1. Visibilitats puntuals

D3.2. Visibilitats puntuals

D3.3. Visibilitats puntuals

D3.4. Visibilitats puntuals

D4. Fons escènics

D5. Horitzons persistents

E1. Síntesi de valors, atributs i condensadors

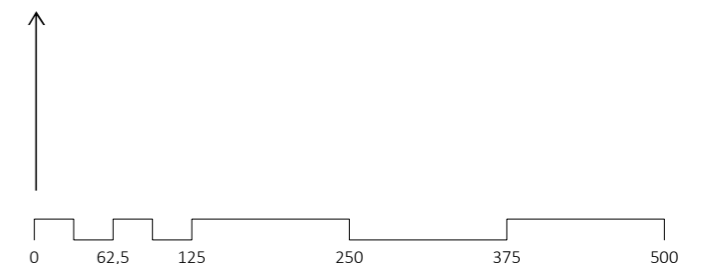
E2. Delimitació d'unitat de paisatge urbà

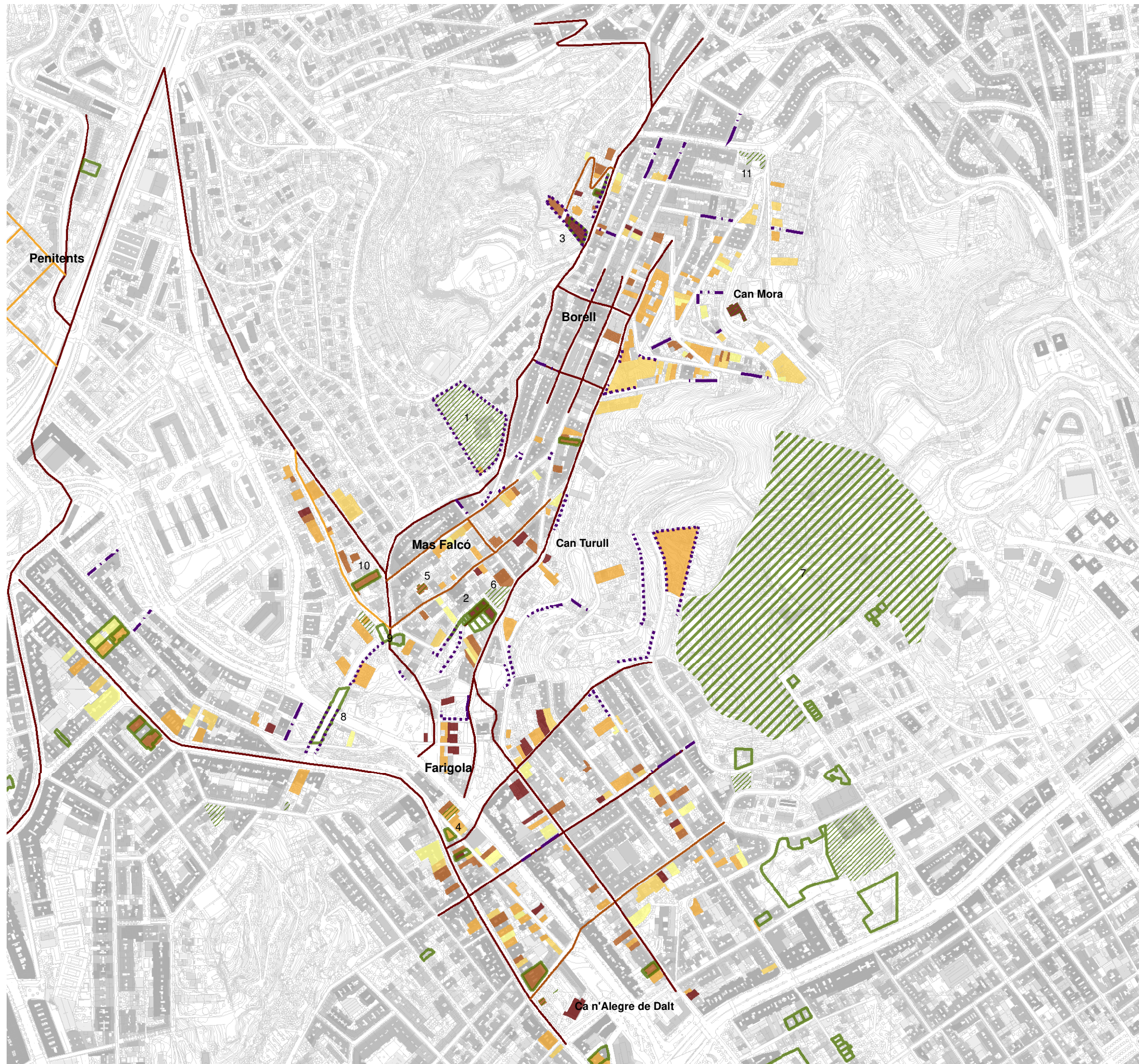

- Jaciments i traçats subjacents**
- Principals camins a Sant Cugat
 - Camins secundaris
 - Ermites
 - Masies fundacionals
 - Masies
 - Jaciments arqueològics
 - Refugi Antiaeri

Pendents en percentatge i ortofoto 1946

- 2%>
- 2-6%
- 6-8%
- 8-12%
- 12-20%
- 20-25%
- 25-35%
- 50%-35%
- 50-100%
- 100%<

Traces

Murs

Escales

Béns urbanísticament protegits

Nivell Protecció A

Nivell Protecció B

Nivell Protecció C

Can Marsans ,1

Conjunt del Passatge Isabel ,2

Finca Sansalvador Casa Queralt ,3

Casa Comas d'Argemir ,4

Torre Sant Jordi ,5

La Farigola ,6

Parc Güell ,7

Viaducte de Vallcarca ,8

Pont de la Plaça Mons ,9

Torre Pilar de la Barre ,10

Església de la Mare de Déu del Coll ,11

Patrimoni ordinari (any de construcció)

1900 - 0

1920 - 1901

1940 - 1921

1960 - 1941

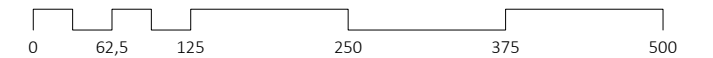
1999 - 1961

Viarí estructurant segons període

1940 - 1921

1920 - 1901

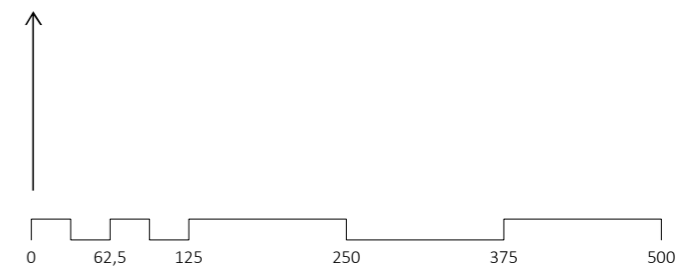
0 - 1900

Estudi de paisatge urbà de Vallcarca
 A3. Patrimoni ordinari de l'aigua

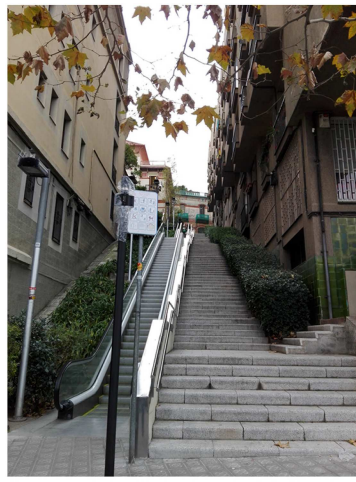

- Elements de patrimoni i traces subjacents**
- Patrimoni de l'aigua ■
 - Torrents —
 - Entrada mina ▲
- Sistema de captació i distribució aigua mm s. XIX**
- Canalització —
 - Aqüeducte - - -
- Fonts actuals**
- Font de beure ●
 - Font ornamental/Llac ●

Baixada de la Glòria 1

Carrer de Claudi Sabadell 2

Carrer de Móra d'Ebre 3

Carrer del Beat Almató 4

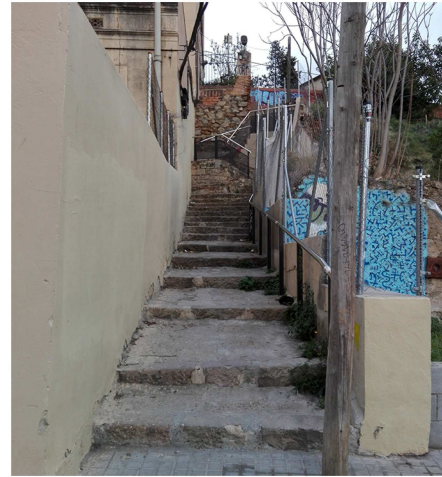
Passatge Ministrall 5

Passatge de Ceuta 6

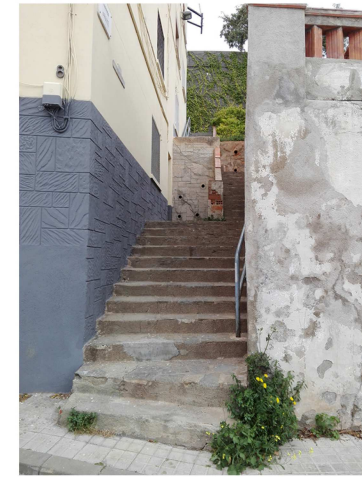
Carrer de l'Uruguai 7

Passatge de la Farigola 9

Passatge Turull 10

Carrer Haití 11

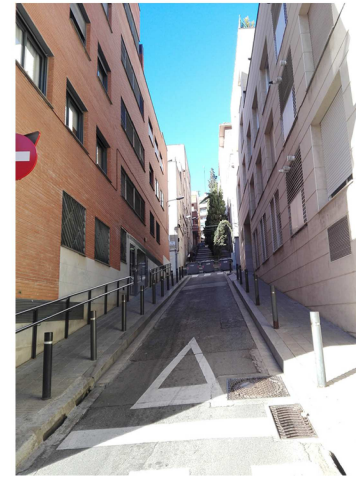
Baixada de Sant Marià 12

Carrer de les Balears 13

Passatge de Garcia i Robles 14

Baixada de Solanell 15

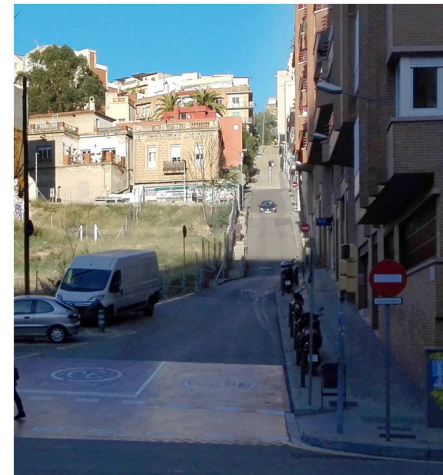
Carrer de la Font del Coll 16

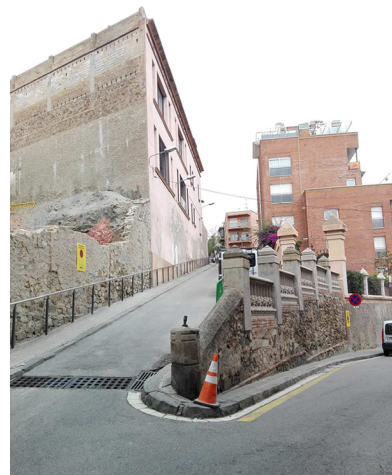
Carrer del Riu de la Plata 17

Carrer dels Albigeos 18

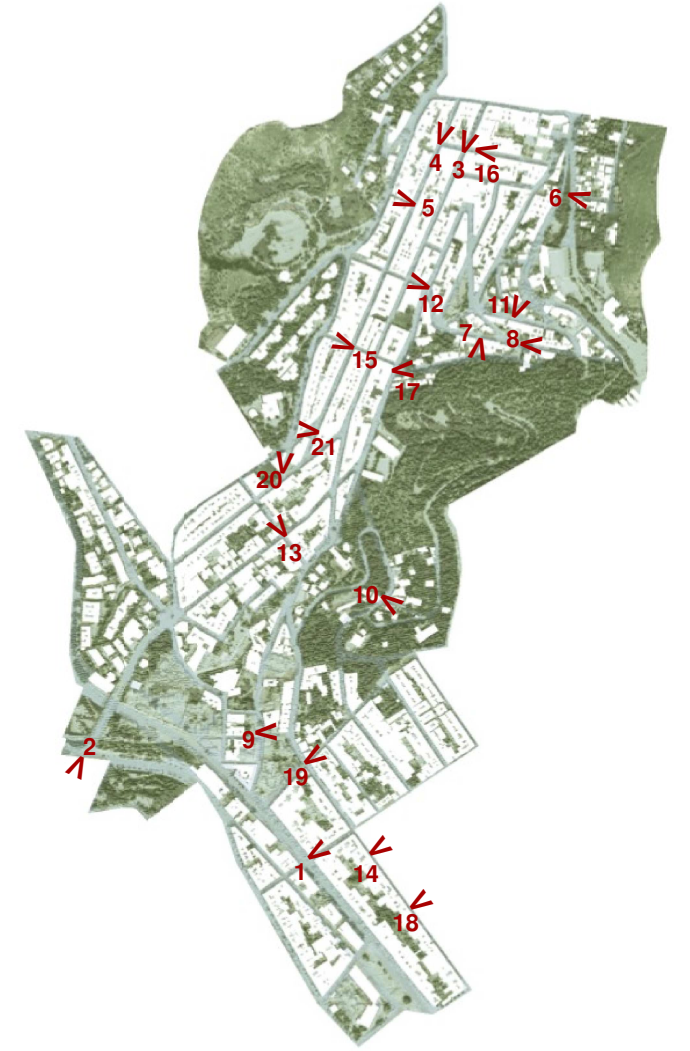
Carrer de les Medes 19

Carrer de Cartago 20

Carrer de Clotés 21

Carrer de Bolívar 1

Carrer de Duran i Borrell 2

Carrer de Rubens 3

Carrer de Funoses-Llussà 4

Carrer de l'Argentera 5

Carrer de Sant Eudald 6

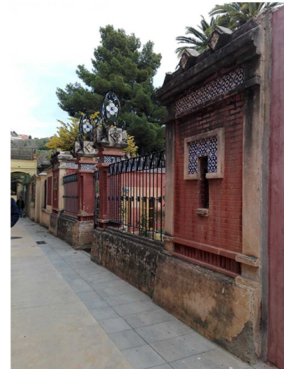
Carrer de Duran i Borrell 7

Carrer de Rubens 8

Baixada de la Glòria 9

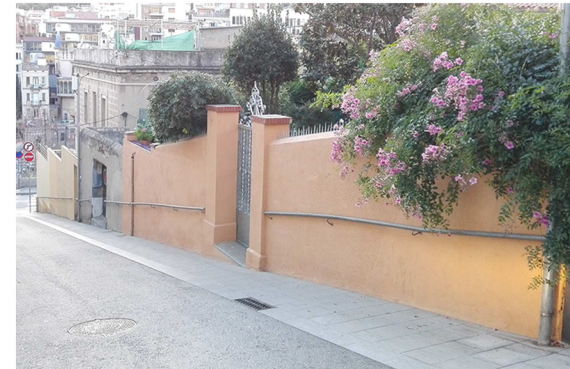
Passatge Isabel 10

Carrer de Tirso 11

Baixada de Briz 12

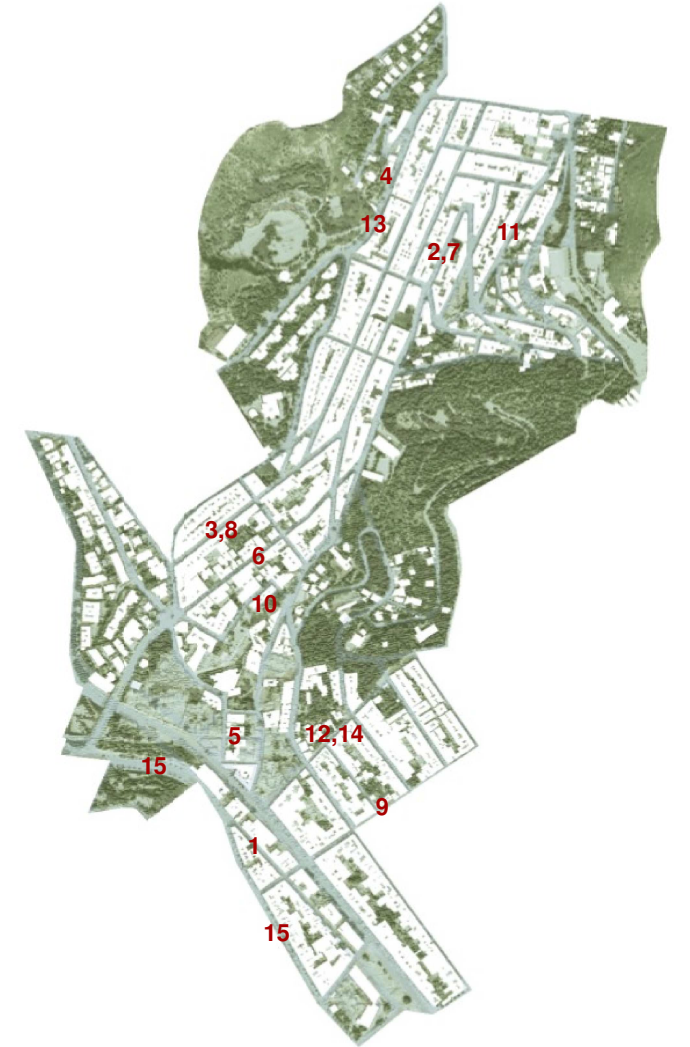
Passeig de la Mare de Déu del Coll 13

Baixada de Briz 14

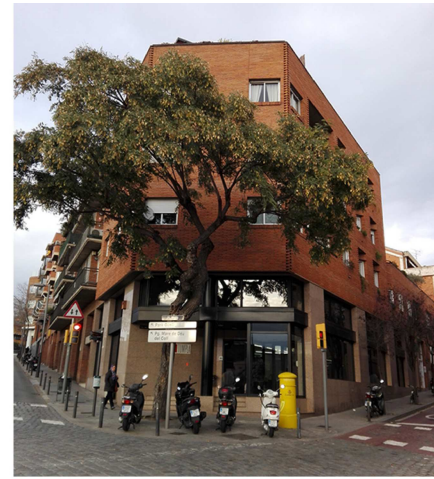

Avinuda de la República Argentina 15

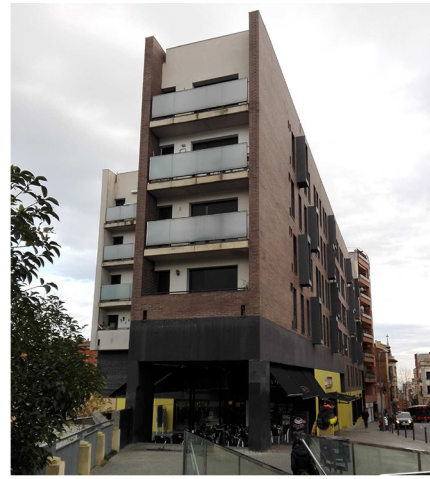

Plaça Mons 1

Plaça Mons 2

Avinguda de la República Argentina 3

4

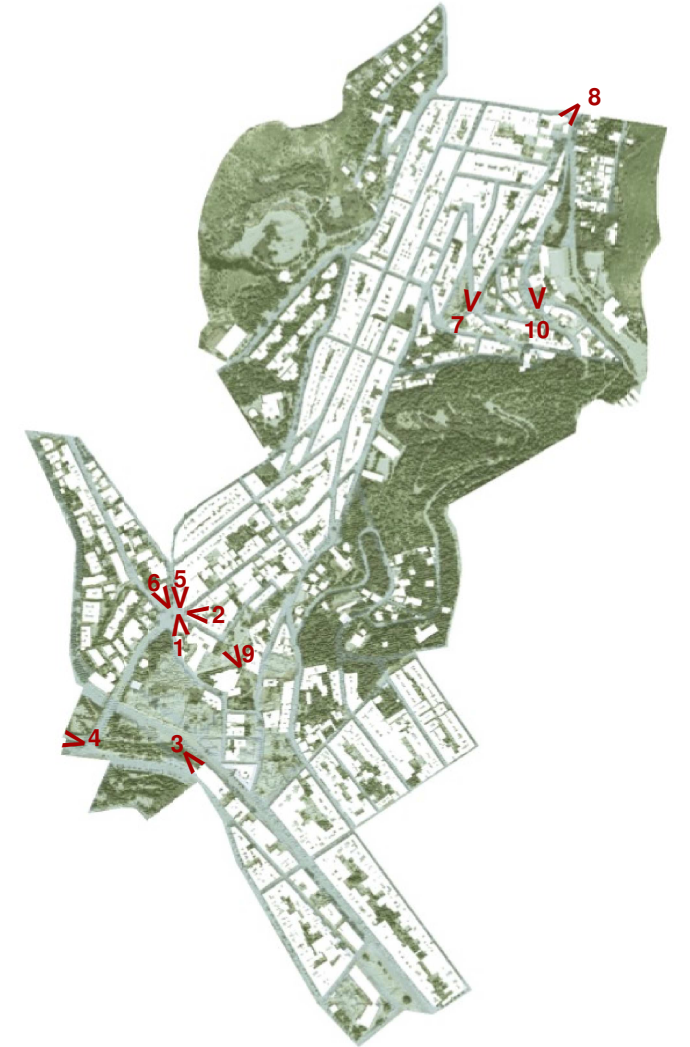
Plaça Mons 5

Plaça Mons 6

Carrer de l'Aldea 7

Carrer del Santuari 8

Jardins de Maria Baldó 9

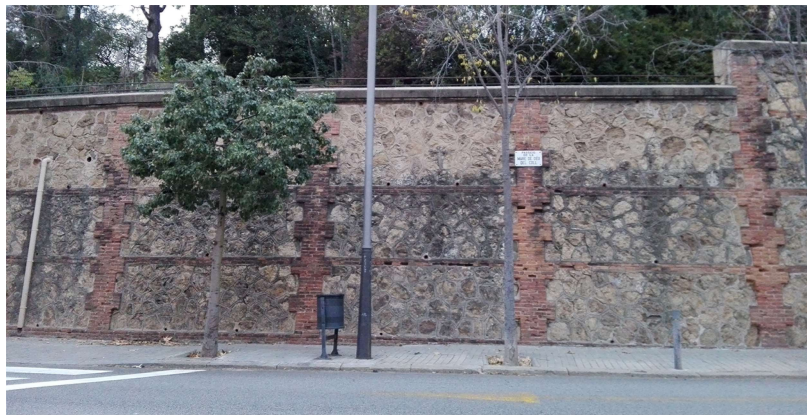
Camí de Can Móra 10

Jardins de Maria Baldó

Avinguda del Coll del Portell

Passeig de la Mare de Déu del Coll

Carrer de Pineda

Carrer de Pineda

Carrer de la Farigola

Carrer de Pineda

Carrer d'Arnold Schönberg

Carrer de la Mare de Déu del Coll

Carrer de Sant Camil

Carrer de Verdi

Alineació a vial

Mitgeres

Nombre de plantes sobre rasant

0

1

2

4 - 3

6 - 5

12 - 7

0 62,5 125 250 375 500

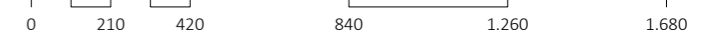

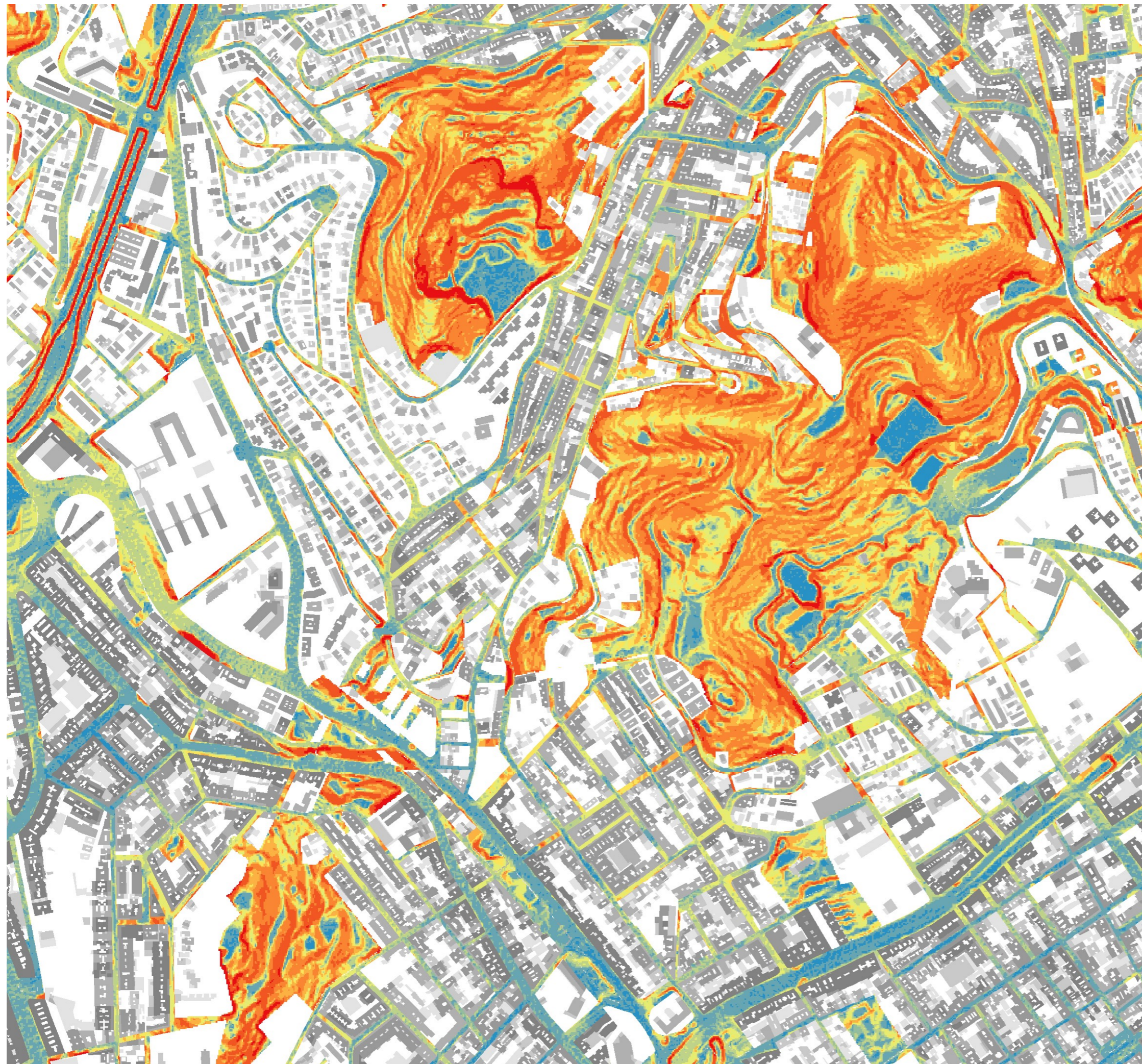
Betweenness 1000m

<->

<+>

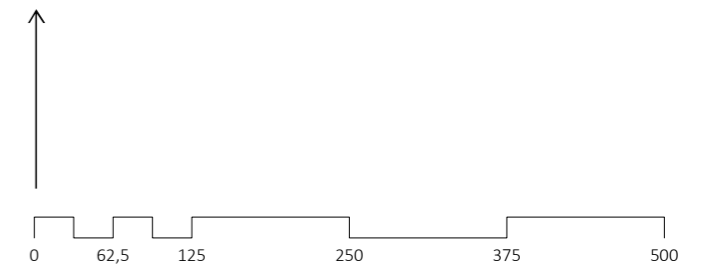

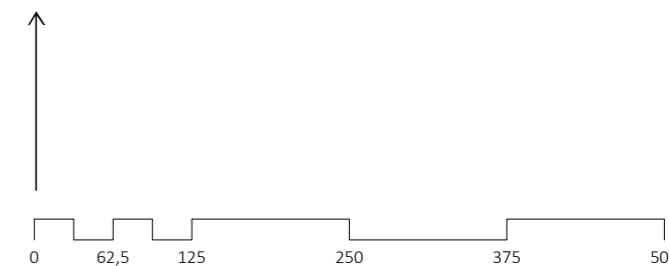
Nombre de plantes sobre rasant

- 0
- 1
- 2
- 4 - 3
- 6 - 5
- 12 - 7

Pendents en percentatge

- 2%>
- 2-6%
- 6-8%
- 8-12%
- 12-20%
- 20-25%
- 25-35%
- 50%-35%
- 50-100%
- 100%<

Índex NDVI

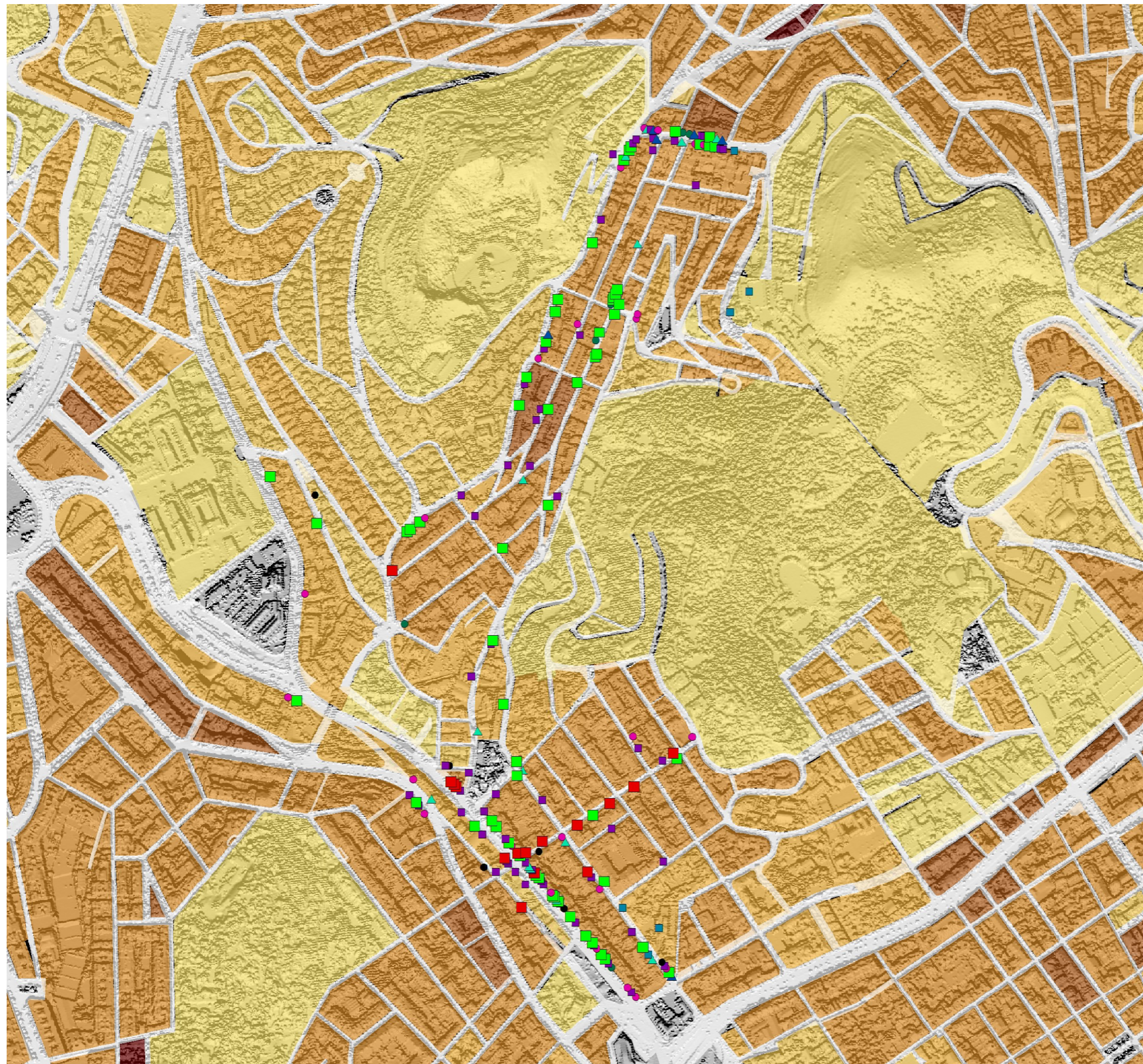
Alt

Baix

0 62,5 125 250 375 500

C1. Vocacions del Terciari

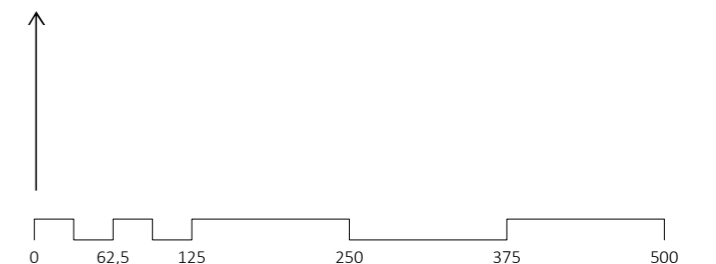

Activitat en planta baixa

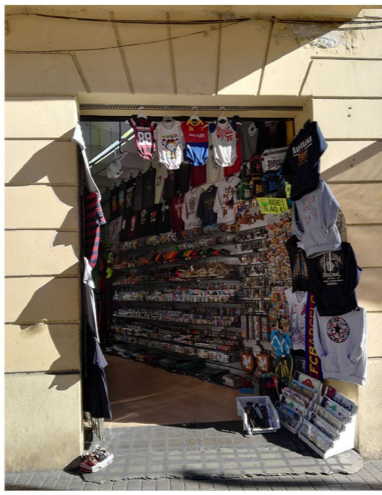
- Serveis comercial de caràcter local bàsic quotidià ■
- Serveis comercials de caràcter local especialitzat ■
- Serveis de restauració ●
- Serveis de bellesa i benestar ▲
- Moda i complements ▲
- Oci i cultura ●
- Serveis i finances ●
- Serveis a les famílies ■
- Serveis i comerç orientats a l'economia del visitant ■

Nombre d'habitatges per ha d'illa

- 0
- 50 - 0
- 100 - 50
- 200 - 100
- 500 - 200
- 750 - 500
- 1000 - 750
- 1750 - 1000

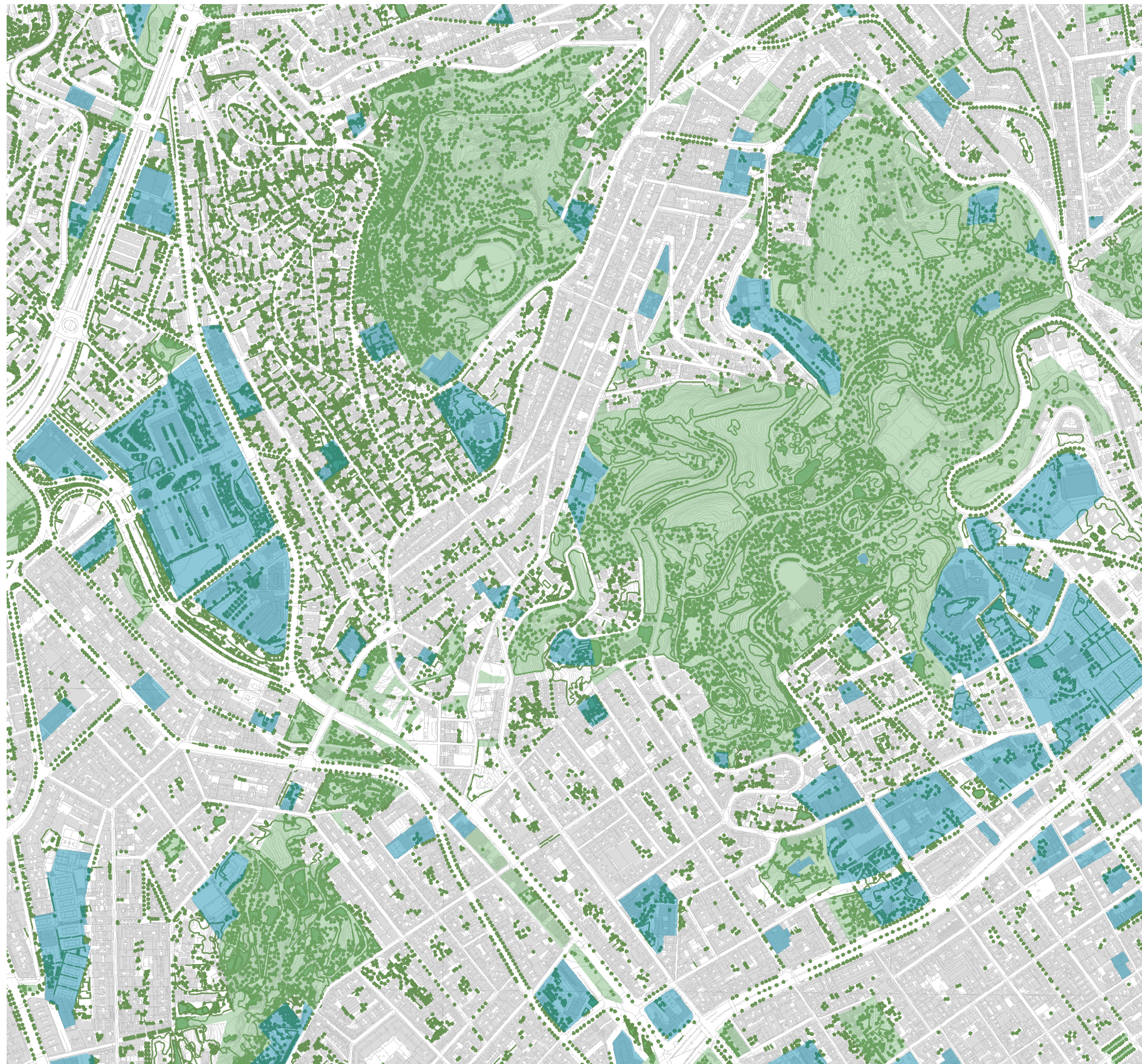
Estudi de paisatge urbà de Vallcarca
C1.1. Vocacions del terciari:
Turisme

Estudi de paisatge urbà de Vallcarca

C1.2. Vocacions del terciari:
Comerç de proximitat

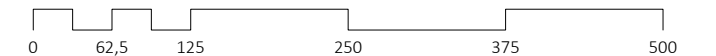

Planejament urbanístic

Parcs i jardins urbans

Equipaments comunitaris i dotacions

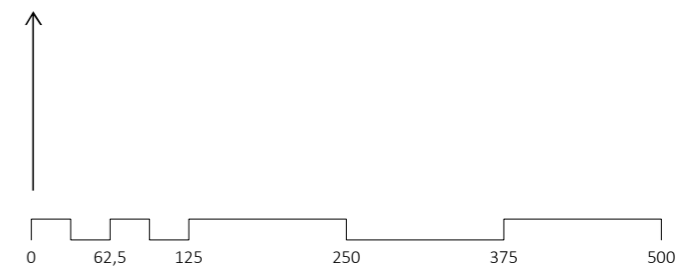
Vegetació

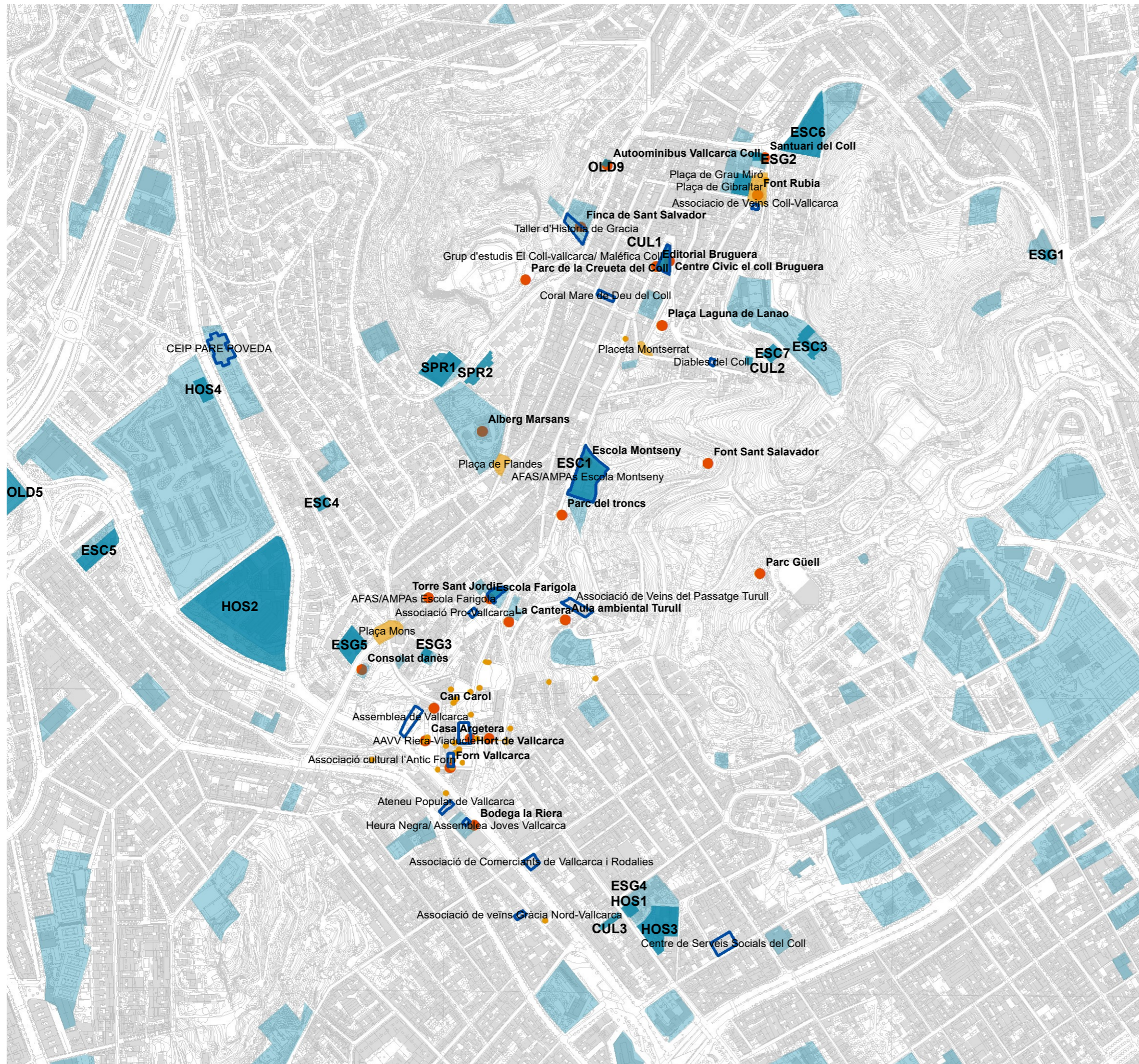

Estudi de paisatge urbà de Vallcarca
C3. Xarxes de transport públic

- Xarxes de transport públic
- Estacions de Metro ●
 - Parades de Bus ■
 - Rutes de Bus —

Entitats de cohesió social

Places

Street Art

Punts conferidors d'identitat

Equipaments

Equipaments comunitaris i dotacions

Equipaments conferidors d'identitat

CUL1, Central Civic El Coll Bruguera

CUL2, Centro Sufi Barcelona Tariqa Naqshbandi

CUL3, Comunitat de Religioses del Sagrat Cor de Jesús

ESC1, Escola Montseny

ESC2, Escola Mare de Deu del Coll

ESC3, Escola Virolai

ESC4, Escola Infantil

ESC5, Escola Lexia

ESC6, Col·legi Coves d'En Cimany

ESC7, Escola Bressol El Gat Negre

ESC8, Escola Farigola

ESG1, Nostra senyora del Carmel

ESG2, Santuari Mare de Deu del Coll

ESG3, Sant Camil

ESG5, Parròquia de Sant Jordi de Vallcarca

HOS1, Institut FP Sanitària Roger de Llúria

HOS2, ACH Mutua Universal Centre Mèdic Delfos

HOS3, SARquavitaie residència tercera edad Regina

HOS4, Parc Sanitari Pere Virgili Centro Hospitalario

OLD5, Futbol club vallcarca (plaça comin)

OLD9, Museu del Transport en miniatura de Joan Olivart

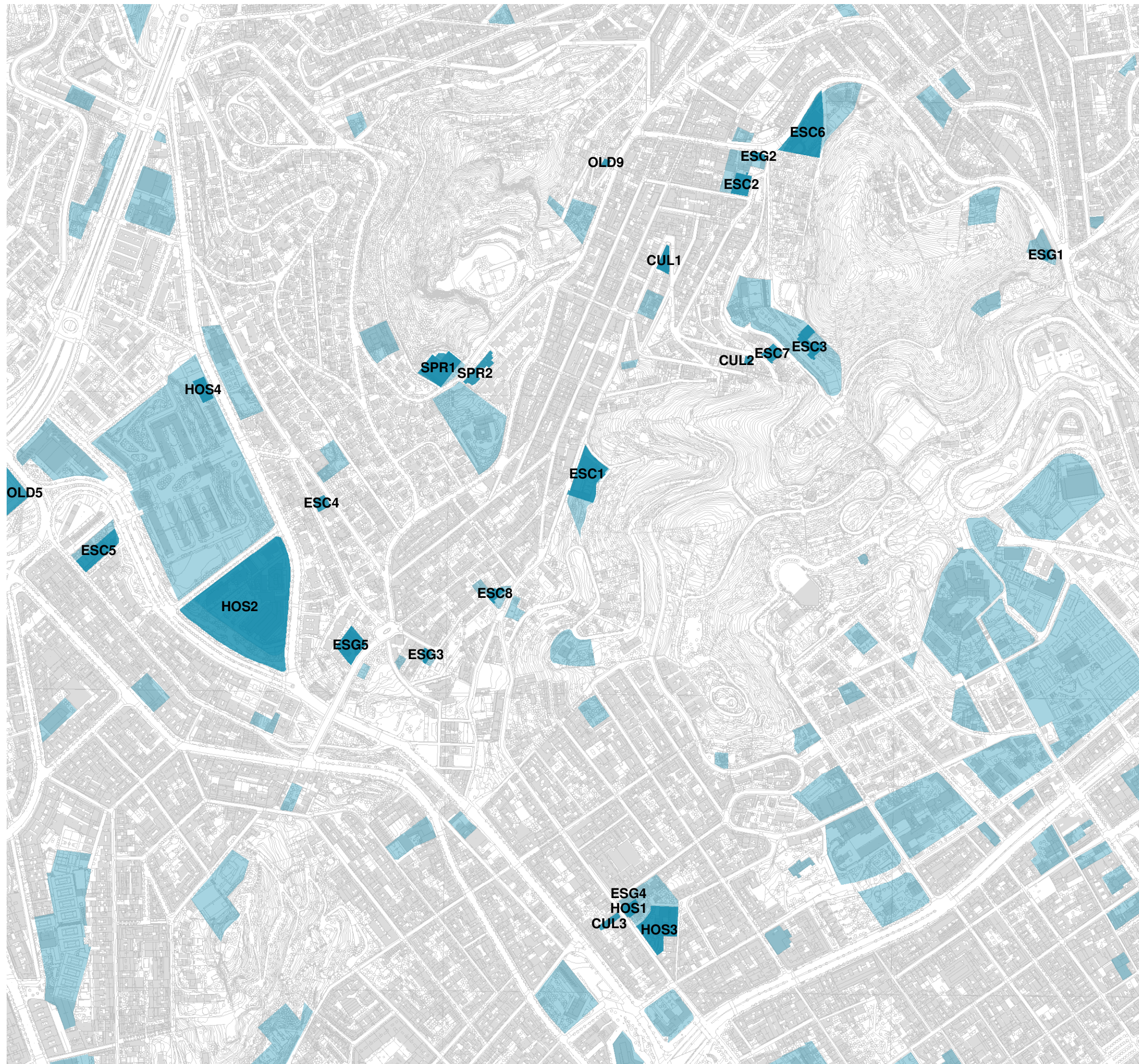
SPR1, Poliesportiu Creueta del Coll

SPR2, Club Petanca Vallcarca

Entitats de cohesió social

Equipaments

Equipaments comunitaris i dotacions

Equipaments conferidors d'identitat

CUL1, Central CivicEl-Coll Bruguera

CUL2, Centro Sufi Barcelona Tariqa Naqshbandi

CUL3, Comunitat de Religioses del Sagrat Cor de Jesús

ESC1, Escola Montseny

ESC2, Escola Mare de Deu del Coll

ESC3, Escola Virolai

ESC4, Escola Infantil

ESC5, Escola Lexia

ESC6, Col·legi Coves d'En Cimany

ESC7, Escola Bressol El Gat Negre

ESC8, Escola Farigola

ESG1, Nostra senyora del Carmel

ESG2, Santuari Mare de Deu del Coll

ESG3, Sant Camil

ESG5, Parròquia de Sant Jordi de Vallcarca

HOS1, Institut FP Sanitària Roger de Llúria

HOS2, ACH Mutua Universal Centre Mèdic Delfos

HOS3, SARquavitae residència tercera edat Regina

HOS4, Parc Sanitari Pere Virgili Centro Hospitalario

OLD5, Futbol club vallcarca (plaça comin)

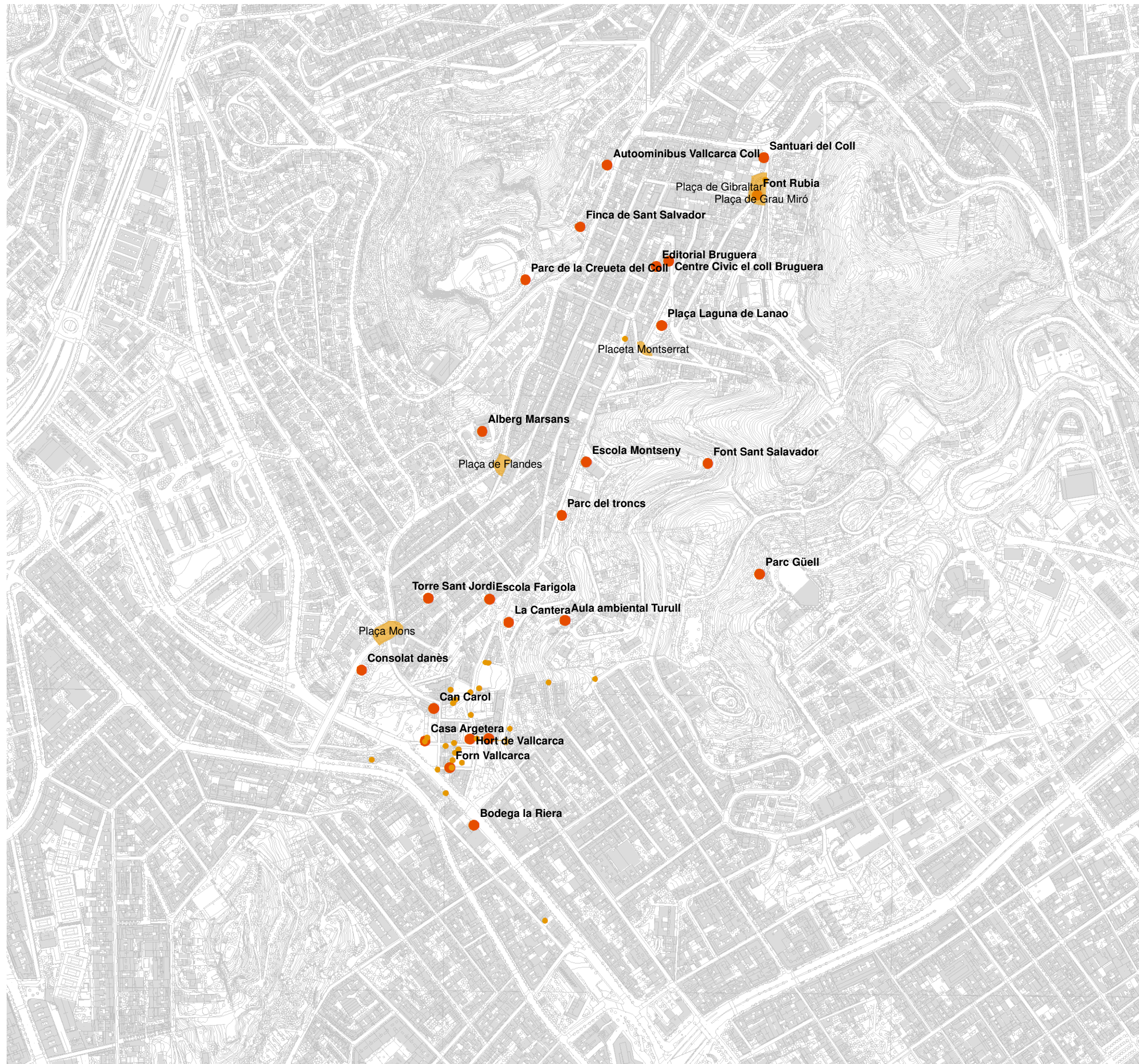
OLD9, Museu del Transport en miniatura de Joan Olivart

SPR1, Poliesportiu Creueta del Coll

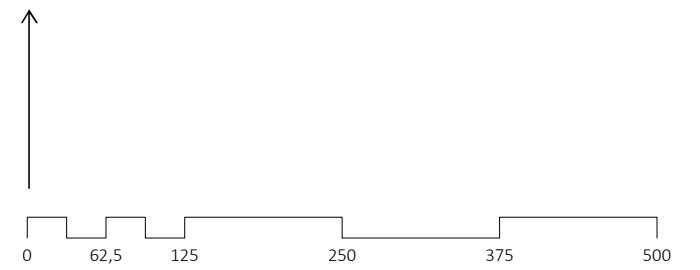
SPR2, Club Petanca Vallcarca

C4.3. Places i punts conferidors d'identitat

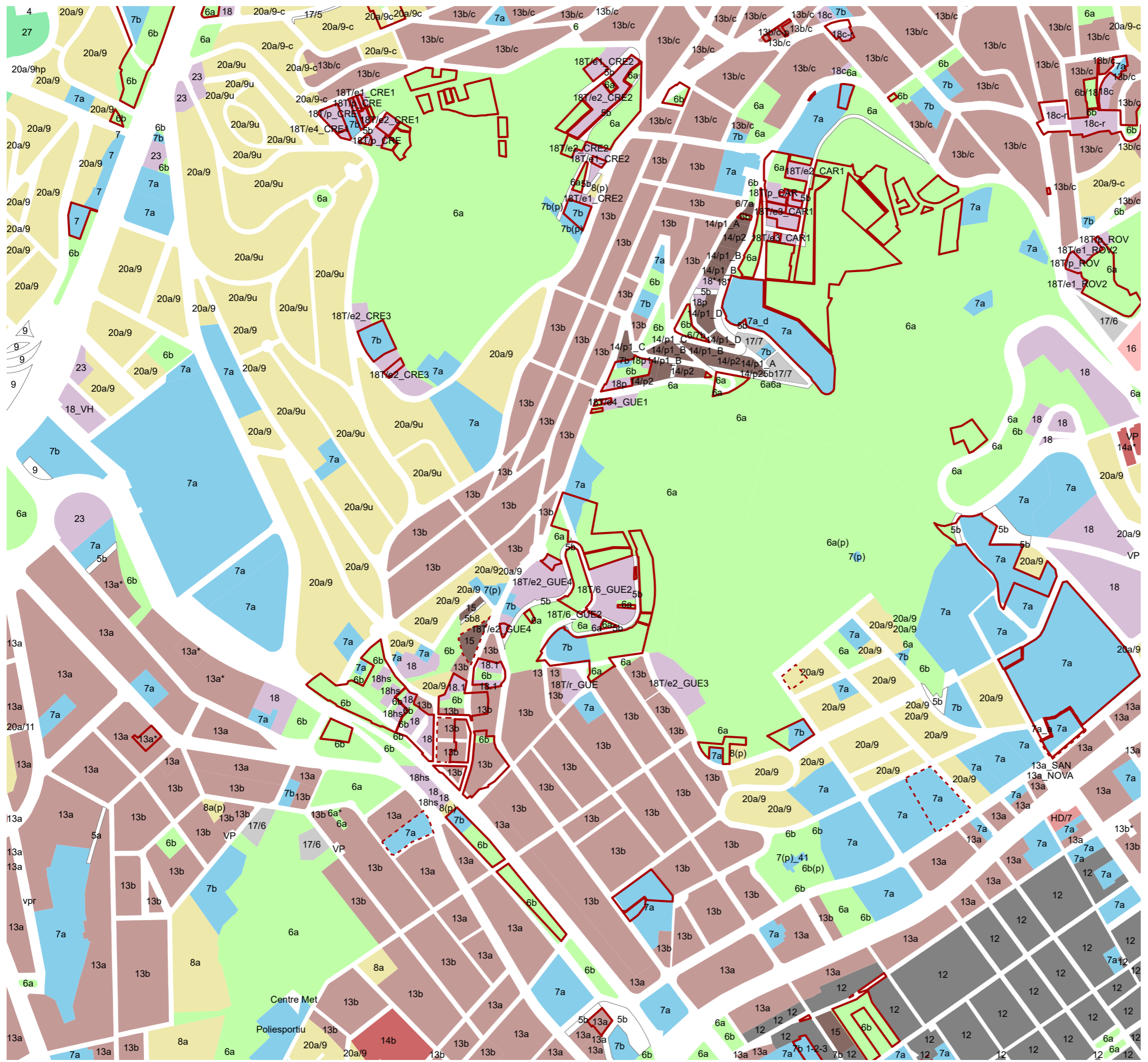
- Places ■
- Street Art ●
- Punts conferidors d'identitat ●

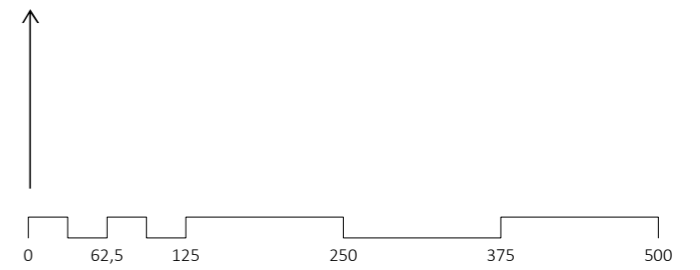
- **1089** Mare de Deu de la Font Rubia Cartulari de Sant Cugat de la Corona d'Aragó
- **s. XV- XVIII** Mines d'aigua de les fonts Rubia, Remei i Can Falcó a Barcelona
- **s. XVII** Creació de les primeres masies (Can Gomis, Can Turull, Mas Falcó)
- **1730** Masia de Can Mora
- **1823** 40 cases
- **1860** 168 habitatges
- **1871** arribada al barri del tramvia
- **1875** hostel la Farigola
- **1886** urbanització Mas Falcó promogut pel Baró de la Barre
- **1888** Construcció de la casa de Sant Salvador
Construcció del Pont de la Plaça Mons
- **1889** Primera font pública de Vallcarca a Gràcia i arribada servei d'aigües
- **1892** Edifici Casa Comas Argemí
- **1903** arribada electricitat per la Companyia del Tibidabo
- **1904** agregació d'Horta amb Barcelona: el barri es converteix en Gràcia
- **1905** creació del centre instructiu Vallcarca
800 habitatges
- **1906** 300 cases
- **Inici del segle XX**
Creació d'habitatges unifamiliars
- **1910** Fundació Editorial Bruguera
- **1911** Construcció de la Casa Queralt
- **1911-29** Construcció de Villa Conchita
- **1913-25** Construcció del viaducte de Vallcarca
- **1923** Construcció de l'Escola Farigola
- **1928** Construcció de Castell d'en Frey / d'en Blay
Cinema Mahon Construcció
- **1931** Creació del centre d'esquerres republicanes
- **1936-39** Edifici del Casino Liberal (Casal República Català del Coll)
- **1945** Construcció de l'Hospital Militar
- **1953** Pla Comarcal
- **1955** Construcció del carrer Hospital Militar
- **1967** Pla d'ordenació de les Cerros de la Muntanya de Carmel, Turó de la Rubira i Muntanya Pelada i les seves zones adjacents.
- **1970s i 80s** els moviments del barri neixen a Barcelona
- **1973** Tancament del cinema Mahon
- **1976** PMG, inserció de la via "O" al PGM
- **1984** el Parc Güell es converteix en "Patrimoni de la Humanitat"
- **1985** el metro arriba a Vallcarca
- **1986** Pla Especial de Millora, Protecció i Reforma Interior de la Vila de Gràcia i eliminació de la Via "O"
- **1988** Neix l'AVV Riera-Viaducte de Vallcarca
- **1990** abandonament de Can Carol
- **1992** tancament de l'editorial Bruguera
Fundació Taller d'Història de Gràcia
- **1995** Augment del trànsit al carrer Farigola
- **1996** Fundació de l'Ateneu Popular de Vallcarca
- **1999** neix AVV Gràcia Nord Vallcarca
- **2000** s'inicien ocupacions d'edificis buits
- **2002** MPGM Modificació del Pla General Metropolità.
neix la Plataforma Salvem Vallcarca
- **2005** neixen les associacions i comencen els esdeveniments
- **2006** Creació de la plaça Farigola
- **2008** Pla de Millora Urbana PMU (defineix l'àrea central de Vallcarca), neix el consell de barri, Expulsió de l'Ateneu Popular de Vallcarca
Tancament dels pous, inici de la demolició dels edificis de les antigues zones de nucli, habitatge i comerç
- **2010** Creació / fonamentació de l'Aula Ambiental Bosc Turull
- **2011** neix l'AVV pro-Vallcarca, Creació d'Horts a Farigola i carrers d'Argentina
- **2012** neix l'assemblea de Vallcarca
- **2014** Jornades Participatives comencen "El barri que volem", implementació del PMU
- **2015** Procés de participació Veïnal la Comunitat per a la Transformació al barri de Vallcarca participació de la Unió Internacional d'Arquitectes, Arquitectes Sense Fronteres, l'Assemblea de Vallcarca i els i veïnes populars Venes, Creació de la Taula de concertació, Antic Consolat es converteix en edifici públic
- **2016** Conservació de l'antic nucli amb MPGM
Ajuntament compra Can Carol

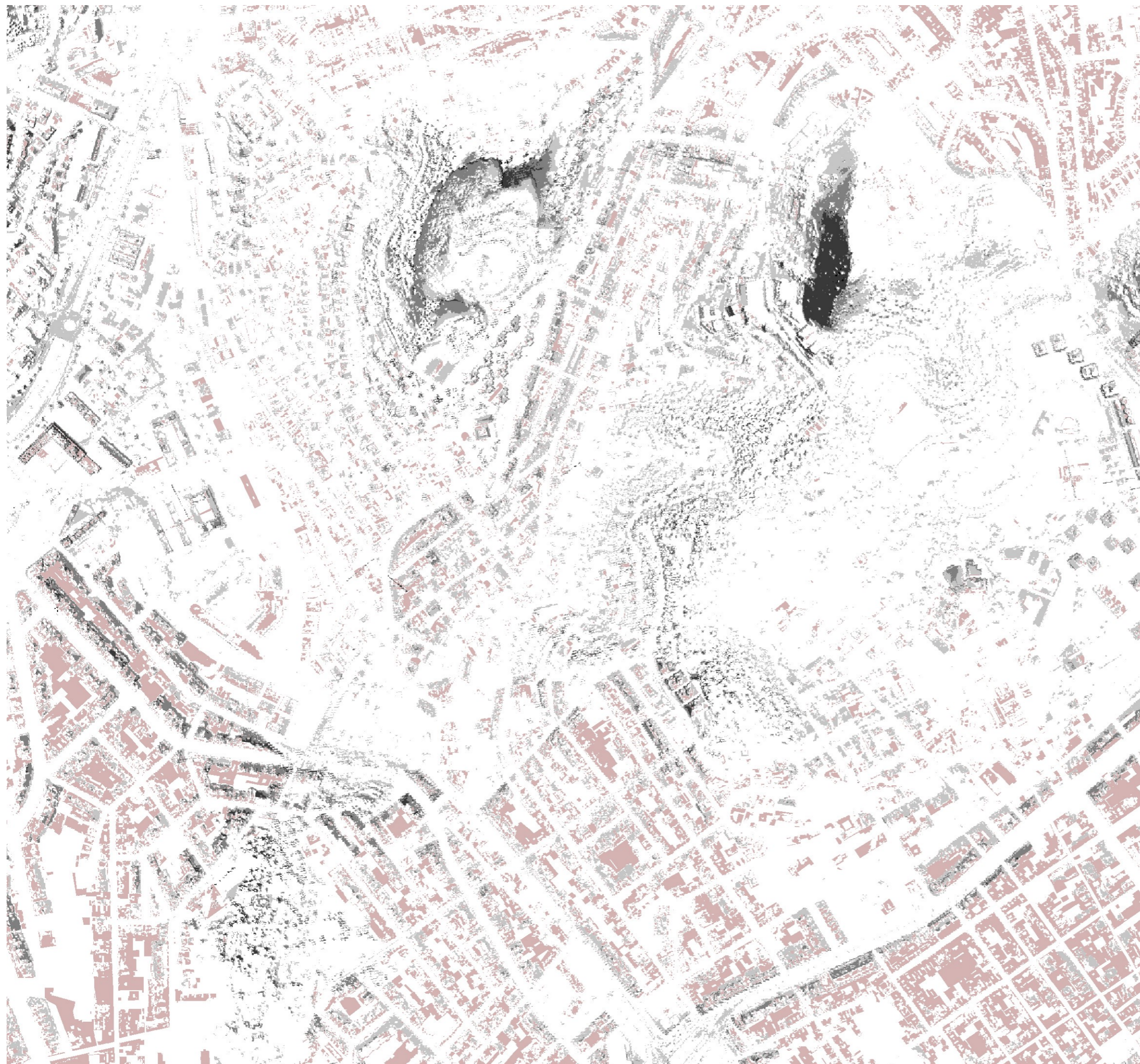
Estudi de paisatge urbà de Vallcarca

C5. Planejament urbanístic

- Àmbits de gestió**
- Àmbit de Gestió ———
 - Aprovació inicial - - - - -
- Sistemes**
- Protecció de sistemes generals i vials □
 - Parcs i jardins urbans ■
 - Equipaments comunitaris i dotacions ■
 - Habitatge dotacional i de protecció ■
 - Parc forestal ■
- Zones**
- Casc antic ■
 - Densificació urbana ■
 - Conservació de l'estructura urbana i edificatòria ■
 - Remodelació física ■
 - Renovació urbana Rehabilitació ■
 - Transformació de l'ús existent Parc/Equipament ■
 - Ordenació volumètrica específica ■
 - Edificació aïllada amb subzones unifamiliar ■

Exposició visual

<->

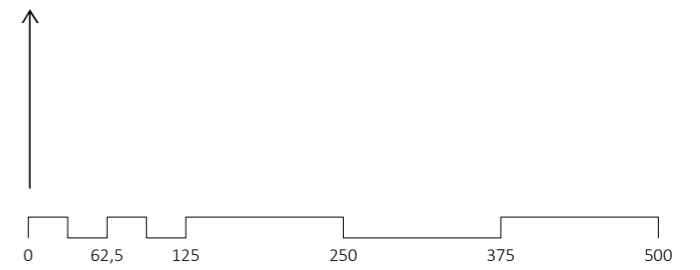
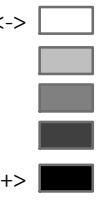
<->

0 62,5 125 250 375 500

Exposició visual

Exposició visual

No visible

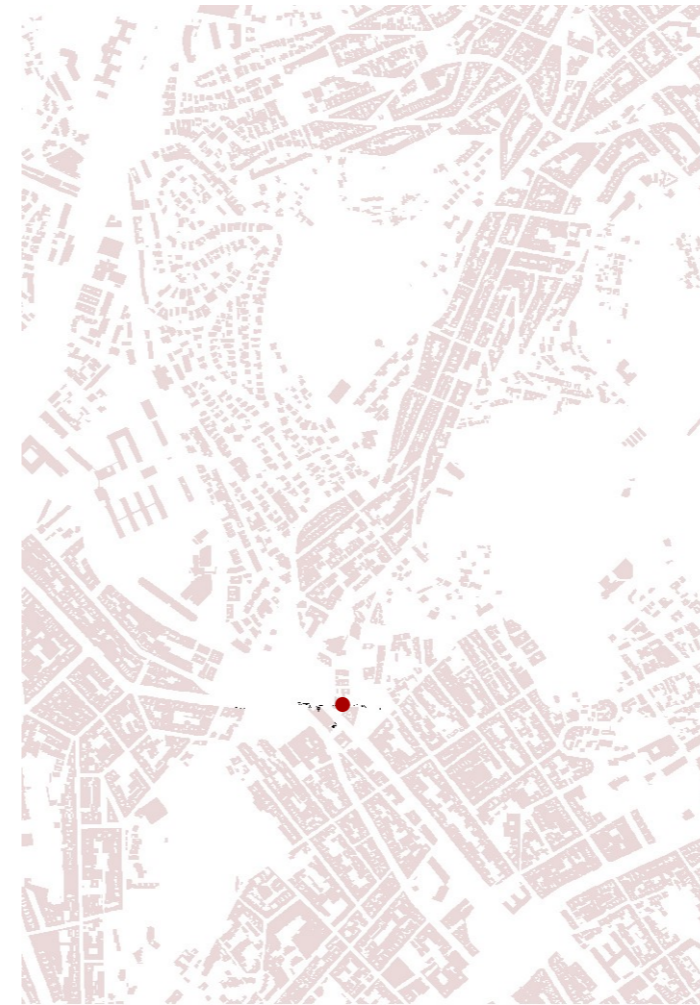
Visible

● Torre Sant Jordi

● Consolat danès

● Forn Vallcarca

● Casa Argetera

● Hort de Vallcarca

● Placa de la Farigola

1, Torre Sant Jordi	13, Escola Farigola
2, Consolat danès	14, Alberg Marsans
3, Forn Vallcarca	15, Parc Güell
4, Casa Argetera	16, Font Sant Salvador
5, Hort de Vallcarca	17, Parc de la Creueta del Coll
6, Placa de la Farigola	18, Finca de Sant Salvador
7, Can Carol	19, Santuari del Coll
8, La Cantera	20, Font Rubia
9, Bodega la Riera	21, Centre Civic el coll Bruguera
10, Parc del troncs	22, Plaça Laguna de Lanao
11, Aula ambiental Turull	23, Editorial Bruguera
12, Escola Montseny	24, Autoomíibus Vallcarca Coll

Exposició visual

No visible

Visible

● Can Carol

● La Cantera

● Bodega la Riera

● Parc del tronc

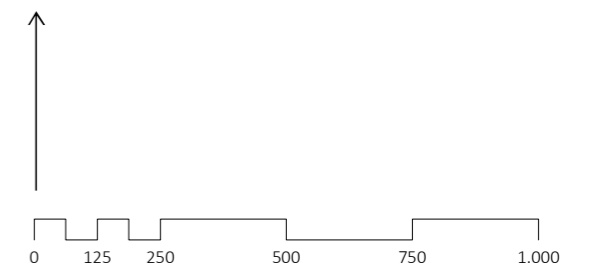
● Aula ambiental Turull

● Escola Montseny

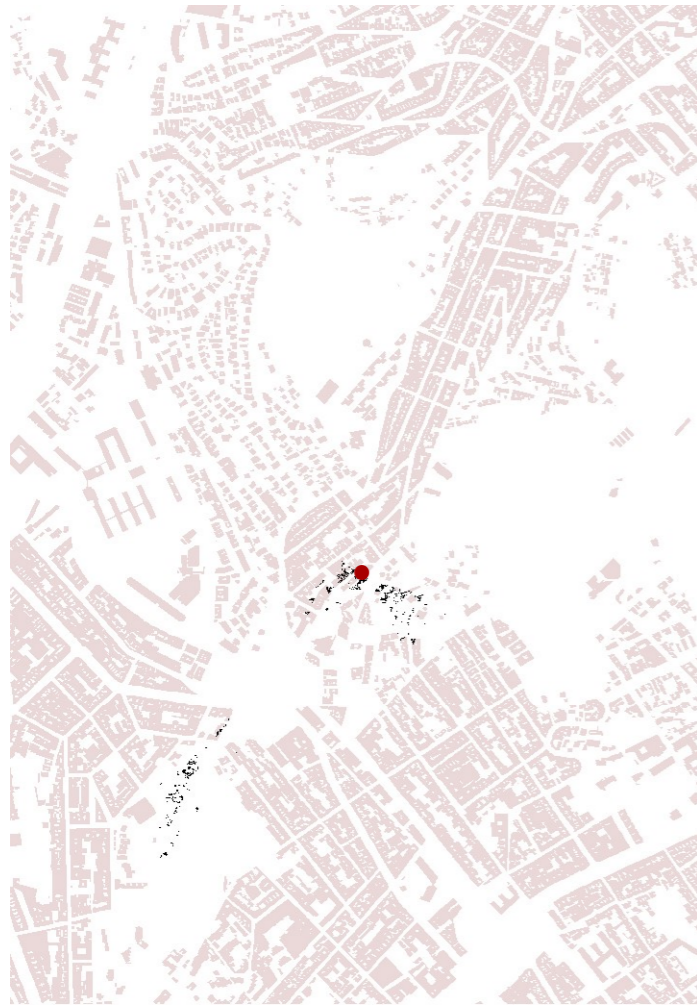
1, Torre Sant Jordi	13, Escola Farigola
2, Consolat danès	14, Alberg Marsans
3, Forn Vallcarca	15, Parc Güell
4, Casa Argetera	16, Font Sant Salvador
5, Hort de Vallcarca	17, Parc de la Creueta del Coll
6, Placa de la Farigola	18, Finca de Sant Salvador
7, Can Carol	19, Santuari del Coll
8, La Cantera	20, Font Rubia
9, Bodega la Riera	21, Centre Civic el coll Bruguera
10, Parc del tronc	22, Plaça Laguna de Lanao
11, Aula ambiental Turull	23, Editorial Bruguera
12, Escola Montseny	24, Autoomíibus Vallcarca Coll

Exposició visual

No visible

Visible

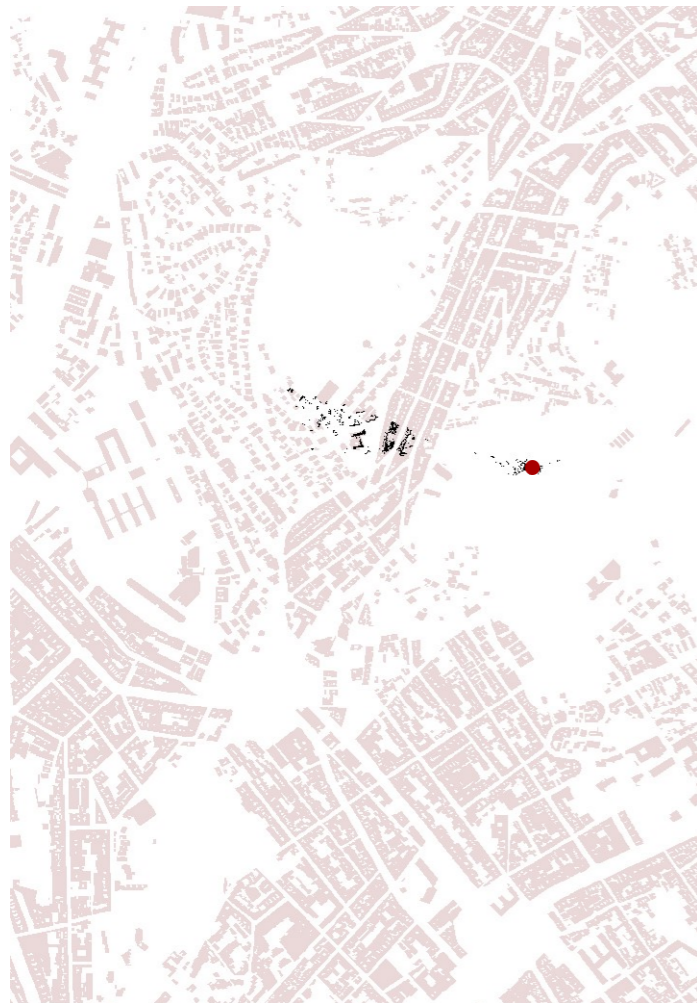
● Escola Farigola

● Alberg Marsans

● Parc Güell

● Font Sant Salvador

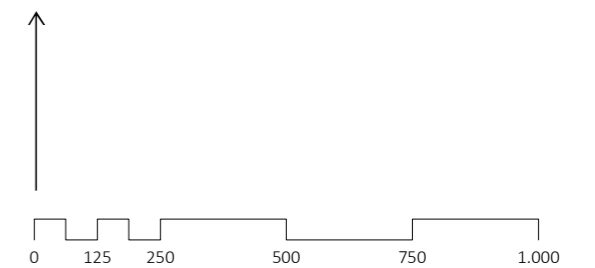
● Parc de la Creueta del Coll

● Finca de Sant Salvador

1, Torre Sant Jordi	13, Escola Farigola
2, Consolat danès	14, Alberg Marsans
3, Forn Vallcarca	15, Parc Güell
4, Casa Argetera	16, Font Sant Salvador
5, Hort de Vallcarca	17, Parc de la Creueta del Coll
6, Plaça de la Farigola	18, Finca de Sant Salvador
7, Can Carol	19, Santuari del Coll
8, La Cantera	20, Font Rubia
9, Bodega la Riera	21, Centre Civic el coll Bruguera
10, Parc del troncs	22, Plaça Laguna de Lanao
11, Aula ambiental Turull	23, Editorial Bruguera
12, Escola Montseny	24, Autoomíibus Vallcarca Coll

Exposició visual

No visible

Visible

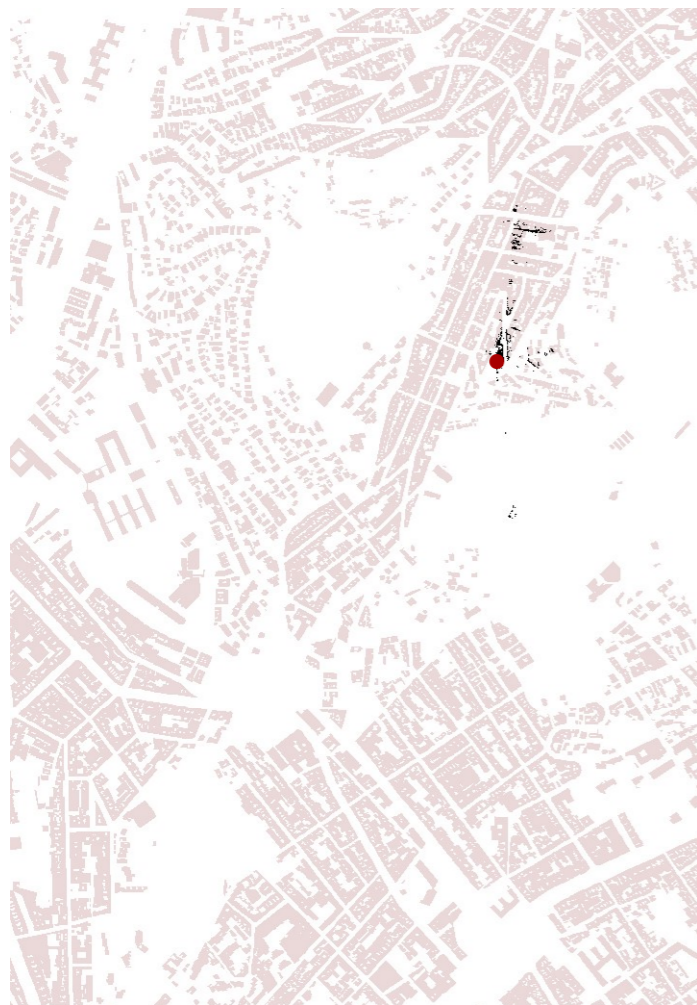
● Santuari del Coll

● Font Rubia

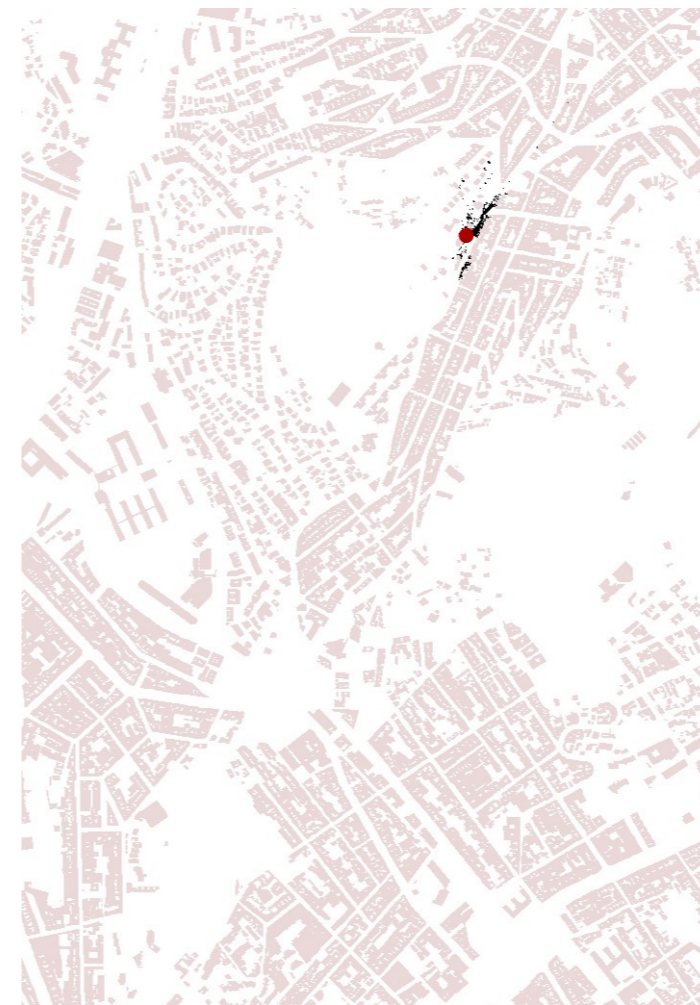
● Centre Civic el coll Bruguera

● Plaça Laguna de Lanao

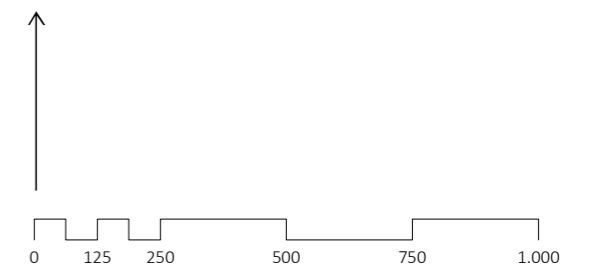
● Editorial Bruguera

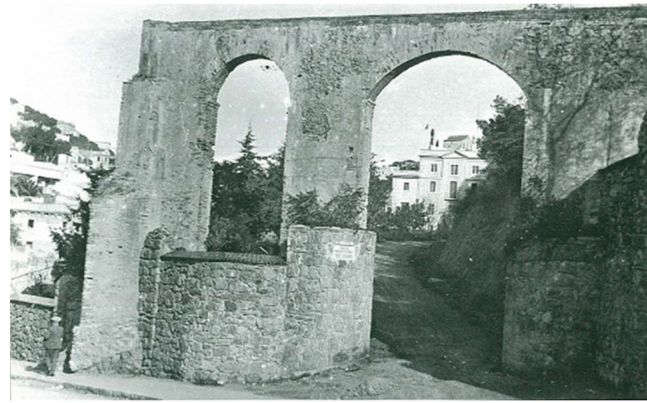

● Autoomíibus Vallcarca Coll

1, Torre Sant Jordi	13, Escola Farigola
2, Consolat danès	14, Alberg Marsans
3, Forn Vallcarca	15, Parc Güell
4, Casa Argetera	16, Font Sant Salvador
5, Hort de Vallcarca	17, Parc de la Creueta del Coll
6, Plaça de la Farigola	18, Finca de Sant Salvador
7, Can Carol	19, Santuari del Coll
8, La Cantera	20, Font Rubia
9, Bodega la Riera	21, Centre Civic el coll Bruguera
10, Parc del troncs	22, Plaça Laguna de Lanao
11, Aula ambiental Turull	23, Editorial Bruguera
12, Escola Montseny	24, Autoomíibus Vallcarca Coll

Aqüeducte de Turull 1

Carrer del Santuari 2

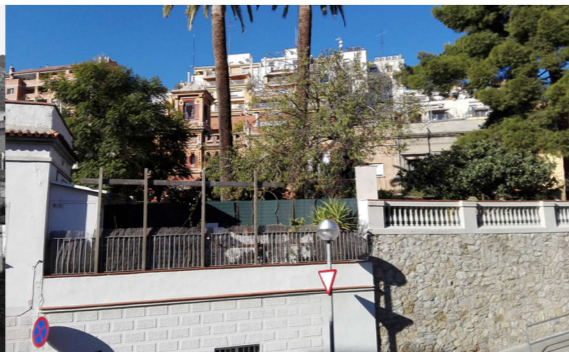
Escola Farigola 3

Carrer de Funoses-Llussà 4

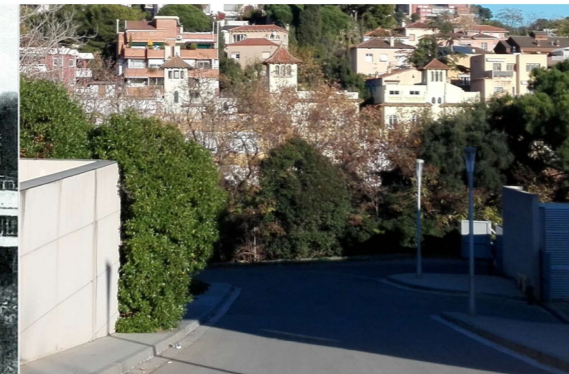
Passatge Isabel 5

Aqüeducte de Turull 6

Carrer de Gustavo Bécquer 7

Camí de les Donzelles 8

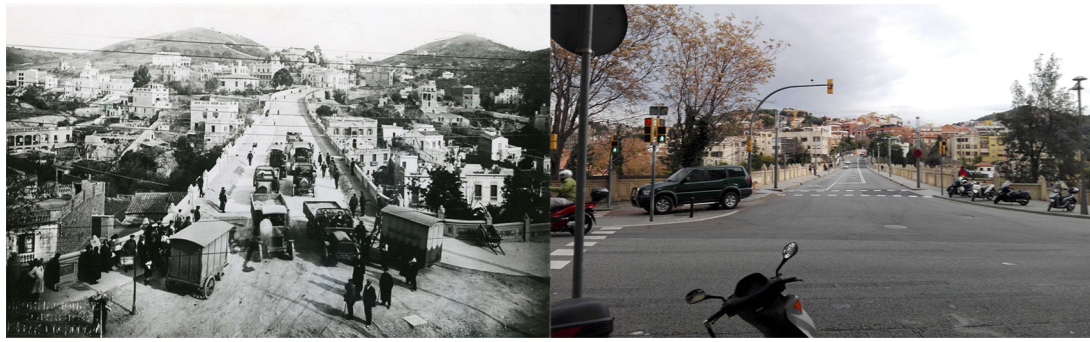
Baixada de la Glòria 9

Carrer de Sant Eudald 10

Estudi de paisatge urbà de Vallcarca
D5. Horitzons persistents

Viaducte de Vallcarca 1

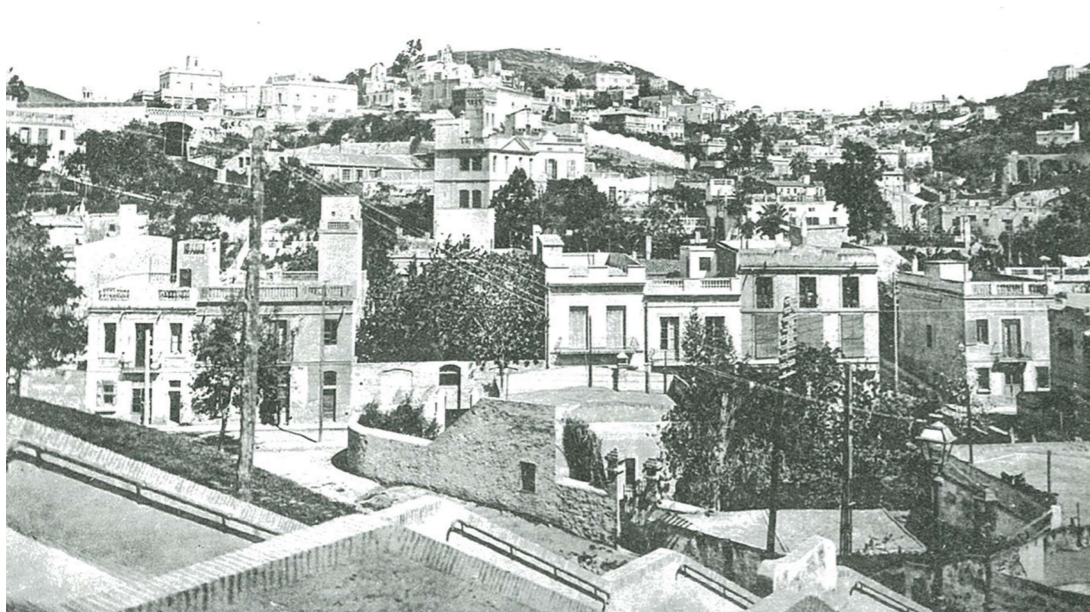
Vista panoràmica de Vallcarca 2

Jardins de Manuel Blancafort 3

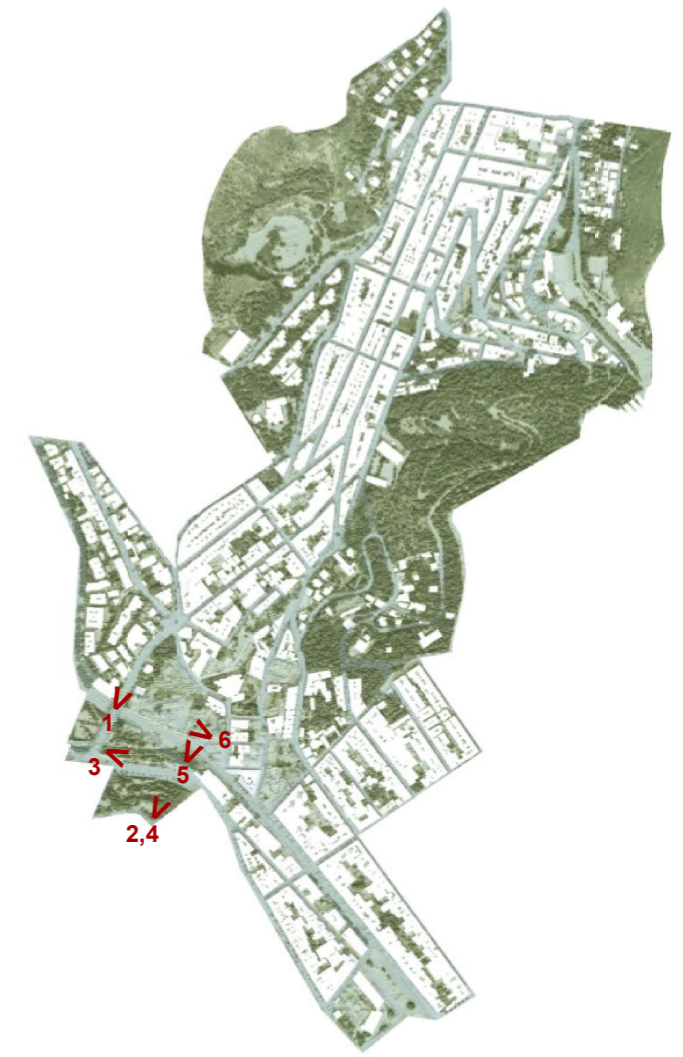
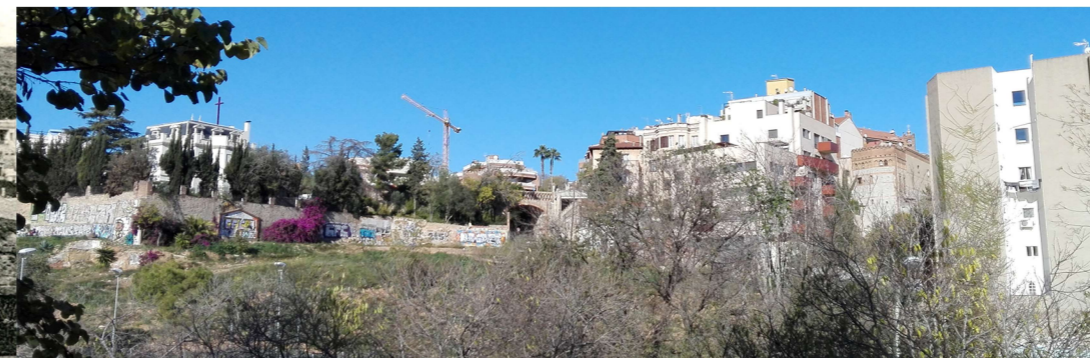
Vista panoràmica de Vallcarca 4

Vista des de Jardins de Manuel Blancafort 5

Vista des de Jardins de Manuel Blancafort 6

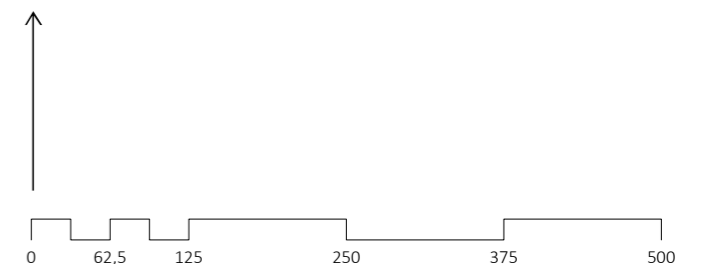

Estudi de paisatge urbà de Vallcarca

E1. Síntesi de valors, atributs i condensadors

- Àmbits de gestió**
 - Àmbit de Gestió ———
 - Aprovació inicial ———
 - Aprovació definitiva ·····
- Exposició visual**
 - <-> □
 -
 -
 -
 - <+> □
- Condensadors d'activitat/identitat**
 - Fonts històriques ■
 - Serveis comercial de caràcter local bàsic quotidià ●
 - Equipaments conferidors d'identitat □
 - Places □
 - Mitgeres ———
- Traces**
 - Murs ·····
 - Escales - · -
- Patrimoni ordinari (any de construcció)**
 - 1900 - 0 ■
 - 1920 - 1901 ■
 - 1940 - 1921 ■
 - 1960 - 1941 ■
 - 1999 - 1961 ■
- Índex NDVI**
 - Alt ■
 - Baix ■

- Àmbits de gestió**
 - Àmbit de Gestió ———
 - Aprovació inicial ———
 - Aprovació definitiva - - - - -
- Exposició visual**
 - <-> □
 -
 -
 - <+> □
- Condensadors d'activitat/identitat**
 - Fonts històriques ■
 - Serveis comercial de caràcter local bàsic quotidià ●
 - Equipaments conferidors d'identitat □
 - Places □
 - Mitgeres ———
- Traces**
 - Murs - - - - -
 - Escales - · - ·
- Patrimoni ordinari (any de construcció)**
 - 1900 - 0 ■
 - 1920 - 1901 ■
 - 1940 - 1921 ■
 - 1960 - 1941 ■
 - 1999 - 1961 ■
- Índex NDVI**
 - Alt ■
 - Baix ■

